

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΚΕΦΑΛΑ ΜΑΡΙΑΝΤΖΕΛΑ

Περιεχόμενα

- 1) Τι είναι η τηλεόραση?
- 2) Ιστορική αναδρομή
- 3) Ιστορία της τηλεόρασης στην ψυχολογία
- 4) Επίδραση στα παιδιά
- 5) Περίληψη
- 6) Θετική επίδραση της τηλεόρασης
- 7) Πρότυπα και αξίες
- 8) Μάθηση μέσω παρακολούθησης προτύπων της τηλεόρασης
- 9) Εκπαιδευτική τηλεόραση
- 10) Σχέση παιδί και τηλεόραση
- 11) Η ικανότητα του να μπορείς να δεις τηλεόραση
- 12) Επιπτώσεις
- 13) Τηλεόραση και διαφήμιση
- 14) Βία και τηλεόραση
- 15) Επιθετικότητα/Εγκληματικότητα
- 16) Τηλεόραση και παιδική συμπεριφορά
- 17) Τηλεόραση και προβλήματα υγείας
- 18) Τηλεόραση και προβλήματα συγκέντρωσης
- 19) Τηλεόραση και ύπνος
- 20) Ερωτηματολόγιο/Συνέντευξη/Ερευνα
- 21) Προσωπικός επαγγελματικός προσανατολισμός
- 22) Συμβουλές σε γονείς
- 23) Πρακτικό κομμάτι
- 24) Επίλογος
- 25) Βιβλιογραφία

Τι είναι η τηλεόραση?

Η τηλεόραση είναι ένα σύστημα τηλεπικοινωνίας που χρησιμεύει στη μετάδοση και λήψη κινούμενων εικόνων και ήχου εξ αποστάσεως. Αποτελεί το κυριότερο και δημοφιλέστερο Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας και η χρήση της είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε όλο τον κόσμο. Ο όρος καλύπτει ολόκληρο το φάσμα των τεχνικών χαρακτηριστικών και των δραστηριοτήτων που αφορούν τα τηλεοπτικά προγράμματα, καθώς και τη μετάδοσή τους. Συνήθως, λέγοντας "τηλεόραση" εννοούμε τη συσκευή, δηλαδή τον δέκτη, ο οποίος λαμβάνει το (τηλεοπτικό) σήμα που εκπέμπουν οι τηλεοπτικοί σταθμοί σε συγκεκριμένες συχνότητες (ή αλλιώς κανάλια) με την οθόνη που απεικονίζει το αποτέλεσμα της εκπομπής (μετατροπή του σήματος σε εικόνα και ήχο).

Ιστορική αναδρομή

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ (1887-1951)

Η ιστορία της τηλεόρασης ξεκίνησε στα τέλη του 19ου αιώνα και η εφεύρεσή της στηρίχτηκε σε μια σειρά από ανακαλύψεων διάφορων επιστημόνων. Πρώτος ανάμεσα σ' αυτούς ο Πάουλ Νιτκόφ, που υπήρξε ο εφευρέτης του δίσκου σαρώσεως (1884), όπως ονομάστηκε το πρώτο μηχανικό σύστημα αναπαραγωγής εικόνων με διαδοχικές γραμμές.

Το 1923 ο Βλαδιμίρ Ζβορίκιν δημιούργησε για λογαριασμό της Γουέστινγκαουζ το «εικονοσκόπιο» -σαν να λέμε την τηλεοπτική κάμερα-, και το 1927 ο Τέιλορ Φάρνσγουερθ ανακάλυψε το πρώτο κλειστό κύκλωμα αναμετάδοσης εικόνων. Το 1928 ο Τζον Μπερντ συνένωσε τις σκόρπιες ανακαλύψεις των άλλων και παρουσίασε ένα πρωτόγονο αλλά πλήρες τηλεοπτικό σύστημα εκπομπής και λήψης εικόνων σε μικρή απόσταση, αναλυμένων σε 28 γραμμές. Η επινόηση του Μπερντ χρησιμοποιήθηκε τον επόμενο χρόνο από τη βρετανική ραδιοφωνία για πειραματικές εκπομπές με ενθαρρυντικά αποτελέσματα που εντυπωσίασαν την κοινή γνώμη.

Στη συνέχεια και στα μέσα της δεκαετίας του '30 ο Άλεν Ντιμόντ συνέβαλε στη μεγάλη βελτίωση της κινητοσκοπικής λυχνίας και το 1939 δημιούργησε τον πρώτο τηλεοπτικό δέκτη όπως τον ξέρουμε σήμερα. Η προετοιμασία της εμπορίας της τηλεόρασης άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του '20. Η General Electric από την άνοιξη του 1928 πειραματιζόταν πάνω στις δυνατότητες της νέας εφεύρεσης, αλλά ήταν ο Αμερικανός Τσαρλς Τζένκινς (1867-1934) που έπαιξε καθοριστικό ρόλο, αφού επινόησε ένα σύστημα αναπαραγωγής σύγχρονων εικόνων που βελτίωνε πολύ τις αρχικές επιτεύξεις του Μπερντ, προχώρησε στην κατοχύρωση της πατέντας και το 1930 ίδρυσε την πρώτη εταιρεία κατασκευής και εμπορίας συσκευών συστήματος «οπτικής ραδιοφωνίας»! Έπειτα στράφηκε στα μεγάλα ραδιοφωνικά δίκτυα της εποχής προσπαθώντας να τα πείσει να πειραματιστούν με το νέο μέσο.

Πράγματι, λίγο αργότερα το ραδιοφωνικό δίκτυο NBC δημιούργησε έναν πειραματικό σταθμό περιορισμένης εμβέλειας στη Νέα Υόρκη και τον επόμενο χρόνο ακολούθησε το παράδειγμά του το ανταγωνιστικό δίκτυο CBS. Ο θάνατος του ενθουσιώδους Τζένκινς το 1934 έβαλε «φρένο» για λίγο στις εξελίξεις στις ΗΠΑ, αλλά την ίδια περίπου εποχή άρχισαν πειραματικές εκπομπές τόσο στη Σοβιετική Ένωση όσο και στην Αγγλία.

Στις 2 Νοεμβρίου 1936 το BBC άρχισε την εκπομπή κανονικών προγραμμάτων από το ιστορικό κτίριο «Αλεξάνδρα Παλλάς» του Λονδίνου. Η εμβέλεια αυτών των εκπομπών ήταν αρκετά περιορισμένη, αφού μετά βίας κάλυπτε την ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου, αλλά η ποικιλία του

προγράμματος ήταν αξιόλογη. Περιελάμβανε ειδήσεις, ταχυδακτυλουργικά τρικάζ και τα αποτελέσματα των αγώνων κρίκετ! Έξι μήνες αργότερα, στις 12 Μαΐου 1937, μεταδόθηκε και η πρώτη παραγωγή, ειδικά σκηνοθετημένη και κινηματογραφημένη για την τηλεόραση του BBC. Ήταν για το θεατρικό έργο του Λουίτζι Πιραντέλο «Ο άνθρωπος με το λουλούδι στο στόμα».

Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, αν και σταμάτησε τις πειραματικές εκπομπές τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη, επιτάχυνε τις εξελίξεις με τη μεγάλη πρόοδο που επέφερε στην τεχνολογία των ραντάρ και των συστημάτων επικοινωνιών. Έτσι, με την αποκατάσταση της ειρήνης άρχισαν αμέσως νέες εκπομπές υψηλής ευκρίνειας των δύο μεγάλων παναμερικανικών δικτύων, στα οποία γρήγορα προστέθηκε και ένα τρίτο, το ABC. Τα προγράμματα πλέον περιελάμβαναν νέα από τον κινηματογράφο και τον αθλητισμό, δημιουργήθηκαν τα πρώτα τηλεπαιχνίδια και σόου, ενώ στις 2 Οκτωβρίου 1946, ημέρα Τετάρτη στις 9 το βράδυ, το NBC μετέδωσε το πρώτο ημίωρο επεισόδιο της πρώτης σειράς συνέχειας ειδικά φτιαγμένης για την τηλεόραση. Ήταν η αρχή μιας νέας εποχής.

Ιστορία της τηλεόρασης στην ψυχολογία

Η Ψυχολογία των Μέσων αποτελεί ένα νέο κλάδο της εφαρμοσμένης ψυχολογίας, βασικό αντικείμενο του οποίου είναι η μελέτη της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις νέες τεχνολογίες, και η διερεύνηση των φαινομένων που προκύπτουν ή μπορεί να προκύψουν από αυτή. Το επιστημονικό ενδιαφέρον γύρω από το ζήτημα της επίδρασης των μέσων στη ζωή του ανθρώπου έχει εκδηλωθεί τα τελευταία πενήντα χρόνια, ωστόσο η Ψυχολογία των Μέσων, πρόσφατα αναγνωρίστηκε ως επίσημος ακαδημαϊκός κλάδος.

Η επίδραση των μέσων επικοινωνίας και ενημέρωσης στην ανθρώπινη συμπεριφορά άρχισε να αποτελεί αντικείμενο μελέτης των ψυχολόγων, καθώς στην ψυχολογία, ως νέα επιστήμη, υπήρχε επιφυλακτικότητα ως προς τα θέματα που θα αποτελούσαν το ερευνητικό της αντικείμενο. Η ενασχόληση και η έρευνα πάνω σε σχετικά ζητήματα υπήρχε ήδη, από τομείς εκτός της ψυχολογίας, κυρίως από τμήματα σπουδών πάνω στα μέσα και τις επικοινωνίες. Ωστόσο, είναι γεγονός πως στον ακαδημαϊκό χώρο γενικότερα, ο τομέας των μέσων δεν θεωρείται από τα πιο κατάλληλα πεδία για επιστημονική έρευνα. Η θεμελίωση του νέου κλάδου της ψυχολογίας των μέσων εκπηγάζει από ένα σύνολο άλλων τομέων, όπως την κοινωνιολογία, την τεχνολογία, τις σπουδές μέσων και επικοινωνίας και την ψυχολογία. Ενώ αρχικά οι έρευνες επικεντρώνονταν στις αρνητικές συνέπειες των μέσων, όπως η βία που προωθείται από βιντεοπαιχνίδια και ταινίες, η παρερμηνεία της πραγματικότητας μέσω της τηλεόρασης, η πειθώ μέσω της διαφήμισης, πλέον οι ερευνητές μελετούν εξίσου και τις θετικές πλευρές και τα οφέλη των μέσων στη ζωή του ανθρώπου.

Παρά το γεγονός πως πρόκειται για ένα νέο κλάδο, χωρίς σαφείς επαγγελματικές προοπτικές, η ψυχολογία των μέσων μπορεί να συμβάλει φωτίζοντας οποιοδήποτε σημείο της ανθρώπινης συμπεριφοράς σχετίζεται με τα μέσα και τις τεχνολογίες. Αυτό συμβαίνει διότι:

Η τεχνολογία και τα μέσα βρίσκονται παντού

Άνθρωποι κάθε ηλικίας χρησιμοποιούν τα μέσα

Οι νέοι άνθρωποι τα χρησιμοποιούν περισσότερο και

Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ανησυχούν για τους νεότερους

Η τεχνολογία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι, που δεν μπορεί να παραβλεφθεί και

Όλοι ανησυχούμε για το κατά πόσο αυτό είναι καλό ή κακό ή κάπου στο ενδιάμεσο

Η ψυχολογία είναι η μελέτη των ανθρώπων σε όλες τις φάσεις της ζωής

Η ολοένα και αυξανόμενη επίγνωση των ανθρώπων για τα μέσα και την επίδραση που αυτά ασκούν οδηγεί στην αναζήτηση ενός νέου επιπέδου κατανόησης τους. Υπάρχει μια διείσδυση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των εφαρμογών τους και των τεχνολογιών της πληροφορίας σχεδόν σε κάθε

πτυχή της ζωής μας, η οποία συνοδεύεται από το κρίσιμο ερώτημα του τι μπορεί αυτό να σημαίνει. Ο στόχος της ψυχολόγων των μέσων είναι να προσπαθήσουν να απαντήσουν σε αυτό το ερώτημα, συνδυάζοντας την κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, της αντίληψης και των συναισθημάτων με μία εξίσου καλή κατανόηση των μέσων και των τεχνολογιών.

Επίδραση στα παιδιά

Τις τρεις τελευταίες δεκαετίες η ανάπτυξη της τεχνολογίας επέφερε πολλές αλλαγές στην ζωή μας. Μία από αυτές είναι και η κυριαρχία της τηλεόρασης στην καθημερινότητα μας αλλά και στην καθημερινότητα των παιδιών μας. Σήμερα η τηλεόραση μπαίνει από πολύ νωρίς στην ζωή των παιδιών, ενδεχομένως και στην κρεβατοκάμαρα τους. Έρευνες υποστηρίζουν ότι παιδιά ακόμα και δύο ετών παρακολουθούν τηλεόραση περισσότερο από δύο ώρες ημερήσια. Υπολογίζεται ότι παιδιά ηλικίας 2 έως 4 ετών στην Αμερική παρακολουθούν τηλεόραση πάνω από 4 ώρες ημερήσια και το ¼ αυτών έχει την τηλεόραση στην κρεβατοκάμαρα. Η Nielsen Media Research (1998) στην Αμερική έδειξε ότι το μέσο παιδί παρακολουθεί 21 ώρες τηλεόραση την εβδομάδα. Είναι λοιπόν αναμενόμενη η ανησυχία και ο προβληματισμός των ειδικών σχετικά με την επίδραση του μέσου αυτού. Ακόμα και διεθνείς οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ έχουν επισημάνει την δυνητικά αρνητική επίδραση της τηλεόρασης στους ανηλίκους. Η σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού στο άρθρο 17 αναγνωρίζει την σημασία των ΜΜΕ στην ενημέρωση όμως προτρέπει τα συμβαλλόμενα κράτη να «ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προστατεύουν το παιδί από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτει την ευημερία του». Η σύμβαση αυτή έχει ψηφιστεί και στην Ελλάδα.

Γνωστό είναι ότι η παιδική ηλικία είναι μια ιδιαίτερα ευαίσθητη περίοδος όπου ωριμάζουν λειτουργίες τόσο σε επίπεδο κεντρικού νευρικού συστήματος όσο και σε ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο. Έως την ηλικία των 8-9 ετών τα παιδιά δυσκολεύονται να διαχωρίσουν την φαντασία από την πραγματικότητα. Αυτή η ειδικότερη ευαισθησία καθιστά την ηλικιακή περίοδο αυτή ευάλωτη στις επιδράσεις, θετικές ή αρνητικές, και επομένως η επαγρύπνηση για την προστασία των παιδιών από πιθανές αρνητικές επιδράσεις καθίσταται αναγκαία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Όπως ήδη γνωρίζουμε, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πάντα αποτελούσαν ένα από τα κύρια ζητήματα συζήτησης και ανταλλαγής απόψεων. Με τη σύγχρονη μορφή και λειτουργία τους αποτελούν έναν από τους κύριους διαμορφωτές της προσωπικότητας των παιδιών, αφού ασκούν καταλυτικό ρόλο στη διαπαιδαγώγησή τους και συμβάλλουν στη γνωστική τους ανάπτυξη. Στη σύγχρονη εποχή έχουν ακουστεί πολλές αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με το ρόλο που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή τον ρόλο που θα έπρεπε να ασκούν για να συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη του παιδιού. Στη πλειοψηφία τους οι γνώμες που ακούγονται έχουν αρνητική χροιά υποστηρίζοντας ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δε συμβάλλουν στη σωστή ανάπτυξη των νοηματικών ικανοτήτων των παιδιών. Από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που ασκούν καθοριστική επίδραση στη σύγχρονη κοινωνία είναι η τηλεόραση. Η τηλεόραση αποτελεί το κυριότερο μέσο επίδρασης και προβολής προτύπων. Έχει κατηγορηθεί ότι δεν συμβάλλει στην προβολή σωστών προτύπων αλλά αποτελεί βήμα προβολής εκπομπών κάκιστης ποιότητας.

Αποτελεί αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα το γεγονός ότι η τηλεόραση είναι το πιο έγκαιρο μέσο ενημέρωσης γιατί πληροφορεί άμεσα και γρήγορα για οτιδήποτε συμβαίνει σε εθνική και παγκόσμια κλίμακα. Έχει έκτακτα δελτία, ανακοινώσεις, ανταποκρίσεις από όλα τα μέρη της γης. Συνδυάζει ήχο και εικόνα και για αυτό είναι άμεση, εντυπωσιακή και παραστατική. Επιπλέον, συνδυάζει, σε μεγαλύτερο βαθμό από τα άλλα μέσα την ενημέρωση με τη ψυχαγωγία. Γι' αυτό και τα παιδιά εντυπωσιάζονται και ενθουσιάζονται από τα ψυχαγωγικά προγράμματα και ιδιαίτερα από το γρήγορο συνδυασμό ήχου, εικόνας και κίνησης. Η παρακολουθούμενη ποιοτικών τηλεοπτικών

προγραμμάτων διεγείρει τη φαντασία του παιδιού και όταν δεν οδηγείται στην υπερβολή είναι θετικό στοιχείο για τη προσωπικότητα του. Επιπρόσθετα, τα παιδιά, όταν παρακολουθούν σωστά τηλεόραση, αποκτούν ευρύτερες γνώσεις και εμπειρίες για τον κόσμο εκείνο που γνωρίζουν και ζουν καθημερινά. Μαθαίνουν για γεγονότα καταστάσεις, εμπειρίες και φαινόμενα, τα οποία θα ήταν δύσκολο να ζήσουν άμεσα.

Παράλληλα με τη παραπάνω θέση πρέπει να υποστηριχτεί πως η τηλεόραση έχει αρνητικές επιδράσεις στο σύγχρονο άτομο και ειδικότερα στο παιδί που παρακολουθούν τα τηλεοπτικά προγράμματα. Το φαινόμενο αυτό συνδέει άμεσα τη χαμηλή ποιότητα των προγραμμάτων των Ελληνικών Τηλεοπτικών Σταθμών. Αναλυτικότερα προβάλλονται κατά πλειοψηφία, κινούμενα σχέδια και παιδικές ταινίες με έντονα επιθετικές σκηνές, ταινίες και σίριαλ ξένης προελεύσεως που περιέχουν πλήθος σκηνών βίας και άλλες αντικοινωνικές εκδηλώσεις (θρίλερ, εκβιασμό, απάτες, ληστίες, φόνοι). Επιπλέον τα παιδικά προγράμματα εκτός του ότι δεν είναι επαρκή σε αριθμό, τα περισσότερα είναι αντιπαιδαγωγικά και φέρουν τη σφραγίδα προχειρότητας, γιατί η παραγωγή τους πραγματοποιείται από άτομα που δεν έχουν παιδαγωγικές γνώσεις.

Οι έρευνες απέδειξαν πως, εκτός από τη νευροφυσιολογική μόλυνση του εγκεφάλου από τα ηλεκτρομαγνητικά και οπτικά ερεθίσματα της τηλεόρασης και την κόπωση των ματιών λόγω της προσήλωσης στην ταχεία εναλλαγή των φωτεινών εικόνων, η τηλεόραση αποχαυνώνει τα παιδιά λόγω των πολλών μηνυμάτων και των καταγιστικών ρυθμών. Η τηλεόραση συρρικνώνει την πνευματική ελευθερία των παιδιών τα οποία δεν έχουν μηχανισμούς αυτοάμυνας λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην ασκούν κριτική τους σκέψη και πνευματικές τους ικανότητες.

Αναντίρρητα, η τηλεόραση κατηγορείται και για ηθική μόλυνση. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά γίνονται θεατές χιλιάδων βιαιοτήτων και εγκληματικών πράξεων που διαφθείρουν την αγνή ψυχή τους δεδομένου ότι ακόμη ανίκανη να κρίνει και να ξεχωρίσει την αλήθεια από το ψέμα, το πραγματικό από το φανταστικό και το εικονικό. Το παιδί ταυτίζεται με τους τηλεοπτικούς ήρωες, οι οποίοι μπορεί να είναι αντικοινωνικοί, ακόλαστοι, χωρίς κανένα ίχνος ηθικής και ανθρωπιάς, τους μιμείται και τους ηρωποιεί. Έτσι αυξάνεται και ο κίνδυνος της όξυνσης της επιθετικότητας τους. Ειδικότερα, τα παιδιά που παρακολουθούν βίαιες τηλεοπτικές σκηνές δέχονται την τηλεοπτική βία πρόθημα σαν στοιχείο της πραγματικής ζωής. Σύμφωνα με έρευνες παρατηρήθηκε πως τα αγόρια προσχολικής ηλικίας που παρακολουθούν βίαια τηλεοπτικά προγράμματα ακόμη και θπό τη μορφή κινούμενων σχεδίων μπορεί να είναι πιο επιθετικά από συνομήλικούς τους

Παράλληλα, η τηλεόραση επηρεάζει αρνητικά την επικοινωνία των παιδιών καθώς τα αποξενώνει από το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Η καθήλωση τους στην τηλεοπτική οθόνη, τα οδηγεί στην παθητικότητα. Έτσι περιορίζεται ο διάλογος μεταξύ των μελών της οικογένειας και μεταξύ των συνομηλικών. Επιπλέον η αφιέρωση σχεδόν όλου του ελεύθερου χρόνου των παιδιών στη τηλεόραση, τα απομακρύνει από άλλα μέσα ψυχαγωγίας, όπως τα βιβλία. Επίσης, τα τηλεοπτικά προγράμματα κατακρίνονται ότι συμβάλλουν στο φτωχό λεξιλόγιο των παιδιών και στη χαμηλή τους σχολική επίδραση. Παρατηρείται μια κάθετη πτώση της ποσοτικής και ποιοτικής σχολικής τους απόδοσης λόγω της πολύωρης καθημερινής τηλεθέασης. Ο χρόνος τηλεθέασης των παιδιών επιδρά στην εκφραστική τους ικανότητα, στην αναγνωστική τους ευχέρεια, στη συνθετική τους ικανότητα, στην αριθμητική αντίληψη και στη κατανόηση του περιβάλλοντος.

Πολλά παιδιά, όπως αναφέρουν οι παιδαγωγοί προσέρχονται στο σχολείο κουρασμένα, ατημέλητα είναι απρόσεκτα και έχουν πρησμένα μάτια γιατί η παρακολούθηση της τηλεόρασης γίνεται όχι

μόνο σε βάρος του χρόνου μελέτης και δημιουργικού παιχνιδιού αλλά και σε βάρος του ύπνου τους. Συμπληρωματικά οι διαταραχές ύπνου σχετίζονται με την αδυναμία τους να ξεχωρίσουν το πραγματικό από το φανταστικό και εκδηλώνονται με τη μορφή φοβιών και εφιαλτών. Αξίζει να σημειωθεί πως τα υλιστικά καταναλωτικά πρότυπα που προβάλλει η τηλεόραση μέσω των πολλών διαφημιστικών μηνυμάτων δεν αποτελούν θετικό στοιχείο για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών. Τους δημιουργείται άγχος κατανάλωσης μέσω διαφήμισης παιχνιδιών. Έτσι γίνονται άπληστα, και τους καλλιεργούν την εσφαλμένη άποψη ότι τα πάντα είναι εύκολα να τα αγοράσουμε. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας παρακολουθούσαν τηλεοπτικές διαφημίσεις, επειδή δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν τα σχετικά μηνύματα, είναι πιθανό να δέχονται πλήρως τους ισχυρισμούς των διαφημίσεων για το προϊόν τους.

Είναι ευρύτατα εδραιωμένη η άποψη ότι η πολύωρη τηλεθέαση συνδέεται με τον αυξημένο κίνδυνο παιδικής παχυσαρκίας και παιδικού διαβήτη. Προγενέστερες μελέτες έδειξαν ότι παιδιά ηλικίας τεσσάρων ετών που βλέπουν δύο ώρες την ημέρα τηλεόραση προσλαμβάνουν 1600 θερμίδες ενώ αυτά που βλέπουν 1 ώρα την ημέρα παίρνουν 1486 θερμίδες ημερησίως. Επιστήμονες έδειξαν, ακόμη, ότι τα παιδιά που έχουν στο δωμάτιο τους τηλεόραση είναι περισσότερο παχύσαρκα από τα παιδιά που δεν έχουν. Η παρουσία της τηλεόρασης σχετίζεται τόσο με τα μειωμένα επίπεδα φυσικής δραστηριότητας όσο και με την επιρροή της διαφήμισης.

Θετική επίδραση της τηλεόρασης

Στη σύγχρονη παιδαγωγική πράξη σημαντικό ρόλο παίζει η αγωγή του παιδιού και η γενική του καλλιέργεια μέσα από την ψυχαγωγία. Η ψυχαγωγία είναι για τα παιδιά μια βασική προϋπόθεση, ένας τρόπος ζωής, πάνω της μπορεί να βασιστεί ολόκληρη η παιδαγωγική πράξη.

Το θέαμα είναι βασικό κεφάλαιο στην όλη ψυχαγωγία του παιδιού. Μπορεί να προσφέρεται σαν κουκλοθέατρο, σαν θεατρική παράσταση, σαν κινηματογραφική ταινία, σαν τηλεοπτική εκπομπή και ασκεί μεγάλη επίδραση στην ψυχή του παιδιού και μάλιστα όσο μικρότερη είναι η ηλικία τόσο μεγαλύτερη είναι η επίδραση.

Η τεχνολογική φύση της τηλεόρασης την καθιστά ως το μέσο που μπορεί να προσφέρει στο παιδί πληθωρικές και ποικίλες δυνατότητες για ψυχαγωγία. Έτσι η μικρή οθόνη παίρνει πρώτη θέση στις προτιμήσεις των παιδιών. Αυτό άλλωστε το διαβεβαιώνει ο σημαντικός χρόνος που το παιδί αφιερώνει μπροστά σε αυτή. Η διασκέδαση είναι μια από τις σπουδαιότερες λειτουργίες της τηλεόρασης. Οι εικόνες που εναλλάσσονται με τη συνοδεία της φωνής, του ήχου ή της μουσικής ασκούν στα παιδιά ιδιαίτερη γοητεία και ελαστικότητα. Το παιδί έχει τη δυνατότητα να απολαμβάνει μια ψυχαγωγική εκπομπή σε οικείο χώρο.

Η τηλεόραση είναι σε θέση να μεταφέρει γνώσεις από όλο το κόσμο, το φυσικό, τον πνευματικό, τον κοινωνικό και γενικά από όλους τους χώρους της ανθρώπινης ζωής και έτσι να εμπλουτίζει τις εμπειρίες μικρών αλλά και μεγάλων σχετικά με το φυσικό κόσμο, την κοινωνική και επαγγελματική ζωή, το ρόλο φύλων και άλλα. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι μπορεί να μεταδώσει γνώσεις και μόρφωση μέσα από την ψυχαγωγία.

Ακόμη, η τηλεόραση αποτελεί αξιόλογο οπτικοακουστικό μέσο διδασκαλίας προσφέροντας στο σχολείο μια έκτακτη διεύρυνση των διδακτικών δυνατοτήτων του. Η εκπαιδευτική τηλεόραση χωρίς να αντικαθιστά το δάσκαλο, μπορεί να γίνει βοηθός και συνεργάτης του στη σχολική διδασκαλία και πρακτική.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα (π.χ. Σειρές Μυθολογίας, Ντοκιμαντέρ, National Geographic και άλλα) επιδιώκουν να συμπληρώσουν τις καθημερινές μαθησιακές εμπειρίες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας. Η συμπεριφορά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας που παρακολουθούν εκπαιδευτικά - μαθησιακά προγράμματα επί μεγάλο χρονικό διάστημα, χαρακτηρίζεται από περισσότερη στοργικότητα, ευγένεια, προθυμία για συνεργασία με τους συμμαθητές τους στο νηπιαγωγείο. Τα παιδιά που παρακολουθούν συχνά εκπομπές, όπου τονίζονται θετικές αξίες όπως η

συνεργασία, η αλληλοβοήθεια, η γενναιοδωρία έχουν περισσότερες πιθανότητες να γίνουν πιο ευγενικά, συνεργάσιμα και εξυπηρετικά προς τους άλλους, όταν μάλιστα καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη όσα διδάχτηκαν. Εκτός από την προώθηση θετικών τρόπων συμπεριφοράς οι “εκπομπές” αυτές έχουν συμβάλει και στη πρόοδο των προκαταρκτικών ικανοτήτων ανάγνωσης, του χειρισμού των αριθμητικών εννοιών, της οπτικής διάκρισης και της λογικής σκέψης.

Όμως, δεν αποτελεί αποτελεσματική εκπαιδευτική στρατηγική, να μένουν τα παιδιά μόνα μπροστά στην τηλεόραση και να παρακολουθούν ένα τέτοιο πρόγραμμα, χωρίς να βρίσκεται δίπλα τους ο ενήλικας, παρακολουθώντας το κι αυτός μαζί τους. Είναι ελάχιστα τα μόνιμα οφέλη που προσφέρουν τα προγράμματα αυτά όταν δεν συμμετέχουν οι ενήλικες ενθαρρύνοντας τα παιδιά να ασκούνται και να εφαρμόζουν τις κοινωνικές αξίες που μαθαίνουν.

Σχετικά με τη δυνατότητα της τηλεόρασης για προώθηση θετικών τρόπων συμπεριφοράς, η Greenfield (1988 σελ. 54-55) αναφέρει παραδείγματα από τις Η.Π.Α και τη Σουηδία.

Συγκεκριμένα, τα λευκά παιδιά στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά την παρακολούθηση της εκπομπής Sesame Street ανέπτυξαν πιο θετικές απόψεις απέναντι στα παιδιά που φανήκαν σε άλλες φυλές.

Επίσης, στη Σουηδία, δημιουργήθηκαν ορισμένα παιδικά προγράμματα που προοριζόταν και αφορούσαν κωφά παιδιά ή παιδιά με μικρότερα προβλήματα ακοής. Μετά την παρακολούθηση αυτών των προγραμμάτων τα παιδιά, από τη μια πλευρά, με φυσιολογική ακοή εκδήλωσαν ενδιαφέρον για τα κωφά παιδιά, έδειξαν μεγαλύτερη κατανόηση απέναντί τους και θέλησαν να εκφραστούν με τη γλώσσα σημάτων των κωφών. Στα παιδιά με προβλήματα ακοής από την άλλη ενισχύθηκε η αυτοπεποίθηση, επειδή είδαν και άλλους ανθρώπους που είχαν το ίδιο πρόβλημα με αυτά, καταλάβαιναν καλύτερα τις εκπομπές και προσέλκυαν την προσοχή και το ενδιαφέρον των άλλων παιδιών.

Πρότυπα και αξίες

Η τηλεόραση επηρεάζει χωρίς αμφιβολία τα πιστεύω των παιδιών για την κοινωνία. Σκεφτείτε για λίγο τις ιστορίες που διαδραματίζονται... Δυνατά αγόρια, βοηθάνε φοβισμένα και αδύναμα κορίτσια. Οι περισσότεροι ήρωες είναι αγόρια, ενώ πολλά από τα κορίτσια που χρειάζονται βοήθεια, είναι ξανθά. Μήπως πολλά κλισέ της κοινωνίας μας υπάρχουν και σε παιδικές εκπομπές; Από πολύ μικρά τα κορίτσια μαθαίνουν ακόμη και μέσω της τηλεόρασης ότι οι ήρωες και οι δυνατοί, είναι τα αγόρια. Μπορούν άραγε τα κορίτσια να φανταστούν ότι η «Ντόρα η εξερευνητήτρια» θα μεγαλώσει και θα γίνει γυναικά, θα ερωτευτεί και θα κάνει παιδιά;

Πολλά κορίτσια νιώθουν ανασφάλεια και αναρωτιούνται... Είμαι πράγματι κορίτσι αν διαφέρω από αυτό που βλέπω στην τηλεόραση; Μην φανταστείτε ότι τέτοιους προβληματισμούς θα σας τους πουν. Είναι όμως πράγματα που περνάνε από το μυαλό των παιδιών!

Περίπου στην ηλικία των 11-12, που τα παιδιά αρχίζουν να βλέπουν εκπομπές που απευθύνονται σε ενήλικες, αποκτούν ίσως πρότυπα από σαπουνόπερες που προβάλλουν έφηβους με σχετικά με την ηλικία προβλήματα. Τα αγόρια δεν ενδιαφέρονται τόσο πολύ για σαπουνόπερες, γιατί τους αρέσει η δράση και όχι οι πολλές συζητήσεις. Δυστυχώς τη δράση πολλές φορές την βρίσκουν σε εκπομπές που περιέχουν βία. Αυτό δεν σημαίνει ότι ενδιαφέρονται για τη βία. Συνήθως σε τέτοιου είδους εκπομπές βρίσκουν το πρότυπο του ήρωα που θα σώσει τον κόσμο. Πολλά αγόρια βρίσκουν τα πρότυπα τους στον αθλητισμό.

Τα προβλήματα στην τηλεόραση λύνονται γρήγορα. Ειδικά σε σαπουνόπερες η αρμονία και η ηρεμία αποκαθίσταται σε χρόνο μηδέν και πολλές φορές οι τηλεθεατές δεν προλαβαίνουν καλά-καλά να καταλάβουν πως λύθηκε μία αντιμαχία. Τα προβλήματα παρουσιάζονται σαν κάτι που αν περιμένουμε θα περάσει. Αυτό δεν αντιπροσωπεύει την αληθινή ζωή και μπορεί να φέρει συνέπειες στις μετέπειτα σχέσεις του παιδιού. Για άλλη μια φορά καλείστε ως γονιός να «είστε από κοντά» και να υπενθυμίζετε στο παιδί ότι βλέπει δεν είναι πραγματικότητα. Καλείστε εσείς να

γίνετε ισχυρό πρότυπο για το πώς επιλύονται τα προβλήματα και όχι η τηλεόραση.

Μάθηση μέσω παρακολούθησης προτύπων της τηλεόρασης

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης το παιδί αποκτά και τροποποιεί τη συμπεριφορά του με την παρατήρηση και μίμηση ορισμένων προτύπων. Οι θεωρητικοί της μάθησης με τη μίμηση προτύπων διαπίστωσαν ότι το μοντέλο αυτό μάθησης είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων. Τέτοιοι παράγοντες είναι τα χαρακτηριστικά του προτύπου, το είδος των συνεπειών που συνοδεύουν την πράξη, η διάθεση που έχει κάθε φορά το παιδί να προβεί σε μιμητικές πράξεις και άλλα. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του προτύπου, διαπιστώθηκε ότι δημοφιλή είναι τα 10 πρότυπα που διαθέτουν δύναμη και έχουν μεγαλύτερη ομοιότητα με το παιδί ως προς τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και τα ενδιαφέροντα. Όσον αφορά τις συνέπειες των πράξεων, διαπιστώθηκε ότι οι πράξεις του προτύπου που γίνονται αντικείμενο σταθερότερης και συχνότερης μίμησης είναι αυτές που συνοδεύονται με αμοιβές και όχι αυτές που τιμωρούνται ή αγνοούνται. Διαπιστώθηκε ακόμη ότι τα παιδιά ανάμεσα στις διάφορες πράξεις ενός προτύπου μιμούνται περισσότερο τις επιθετικές. Σύμφωνα με τη μιμητική μάθηση επομένως, η συμπεριφορά του παιδιού τροποποιείται ανάλογα με τις εμπειρίες που αυτό αποκομίζει παρατηρώντας ενέργειες άλλων, οι οποίες εκτίθενται μπροστά του με άμεσο ή έμμεσο τρόπο. Προφανώς η έμμεση προβολή πράξεων αναφέρεται στον περιοδικό τύπο, τα βιβλία, το κινηματογράφο και φυσικά την τηλεόραση.

Στην τηλεόραση επικρατεί η οπτική κίνηση. Η κίνηση ελκύει την προσοχή των παιδιών και τα βοηθά να μάθουν. Στη Σουηδία για παράδειγμα, σε ένα τηλεοπτικό παιδικό πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκαν παραστάσεις από ένα εικονογραφημένο βιβλίο, οι οποίες περιγράφονταν προφορικά. Τα παιδιά έδειξαν την προτίμησή τους για την κίνηση σχολιάζοντας πως "δεν έχει ενδιαφέρον αν δεν κινείται".

Η κίνηση και η δράση στην τηλεόραση μπορεί να έχει σχέση με τις σωματικές ικανότητες των παιδιών ή την ικανότητα χειρισμού των καταστάσεων. Στην Αγγλία έγινε σύγκριση ανάμεσα στη χρήση κινηματογραφικής κίνησης ως μέσο διδασκαλίας, ώστε να μάθουν τα παιδιά 4-6 ετών να φτιάχνουν σύνθετα παζλ από ξύλινα κομμάτια και στη χρήση σταθερών εικόνων για τον ίδιο σκοπό. Οι σταθερές εικόνες σε σύγκριση με την απόλυτη ανυπαρξία κάποιων οδηγιών βοήθησαν κάπως τα παιδιά. Η κινηματογραφική κίνηση όμως οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη επιτυχία των παιδιών.

Η οπτική κίνηση, το χαρακτηριστικό αυτό στοιχείο της τηλεόρασης μπορεί ακόμη να αποδειχθεί χρήσιμο στη διδασκαλία θεμάτων που έχουν σχέση με δυναμικές ή ενέργειες παρά στατικές καταστάσεις. Στη Σουηδία δυο ομάδες παιδιών 5-7 χρονών παρακολούθησαν ταινίες σχετικές με το μέγεθος ενός δέντρου, η μια ομάδα είδε μια ταινία με ζωντανή κίνηση και αφήγηση και η άλλη ομάδα παρακολούθησε μια ταινία με αφήγηση στην οποία όμως χρησιμοποιήθηκαν σταθερές εικόνες. Η ζωντανή κίνηση πρόσφερε στα παιδιά περισσότερες πληροφορίες.

Η κίνηση βοήθησε τα παιδιά των 7 χρονών να κατανοήσουν τις δυναμικές ενέργειες που παρουσιάζονταν στην ταινία. Τα παιδιά των 7 χρονών που είχαν παρακολουθήσει την ταινία με την κίνηση είχαν αποτυπώσει στο μυαλό τους το γεγονός καλύτερα από τα παιδιά της ίδιας ηλικίας που είχαν δει την ταινία με σταθερές εικόνες. Αλλά και τα παιδιά των 5 χρονών έμαθαν περισσότερα από τη ζωντανή εικόνα, η κίνηση κέντριζε την προσοχή τους και βελτίωνε την ικανότητα μάθησης τους.

Η Patricia Marcs Greenfield (1988, σελ.42-43), υποστηρίζει ότι οι ικανότητες οι σχετικές με το χώρο είναι ένας άλλος τομέας στον οποίο μπορεί να περιμένει κανείς ότι το παιδί θα βοηθηθεί βλέποντας τηλεόραση.

Η ίδια αναφέρει ότι μια ελβετική μελέτη επιδίωξε να ελέγχει την αποτελεσματικότητα της τηλεόρασης στη διδασκαλία των παιδιών, όσον αφορά τις πληροφορίες τις σχετικές με το χώρο. Ορισμένα παιδιά του νηπιαγωγείου παρακολούθησαν μια ιστορία στην τηλεόραση και ορισμένα άλλα ίδιας ηλικίας την άκουσαν από το ραδιόφωνο. Το θέμα της ιστορίας ήταν τρία παιδιά που αντιμετώπιζαν διάφορα

προβλήματα χώρου. Για παράδειγμα, επρόκειτο να δουν μια κουκουβάγια και ήθελαν να νομίσει η κουκουβάγια ότι τα παιδιά δεν ήταν τρία αλλά ένα. Τα παιδιά για να λύσουν το πρόβλημα μπήκαν σε μια γραμμή όπου μπροστά στεκόταν το ψηλότερο και πίσω τα πιο κοντά παιδιά με αυτόν τον τρόπο τα τελευταία βρισκόταν έξω από το οπτικό πεδίο της κουκουβάγιας. Αφού τα παιδιά είδαν ή άκουσαν την ιστορία ζήτησαν από καθένα να παρουσιάσει κι αυτό τη λύση του προβλήματος χρησιμοποιώντας κούκλες. Σε αυτό είχαν μεγαλύτερη επιτυχία τα παιδιά που είχαν δει την ιστορία, παρά εκείνα που την είχαν ακούσει από το ραδιόφωνο. Όσον αφορά την απόδοση των μικρότερων παιδιών καθώς και τα δύσκολα προβλήματα, η 12 τηλεόραση βρισκόταν σε πλεονεκτική θέση σε σύγκριση με το ραδιόφωνο. Φάνηκε ότι τα παιδιά στην προσχολική ηλικία, ήταν έτοιμα να αρχίσουν να λύνουν τέτοιου είδους προβλήματα αλλά με τη βοήθεια οπτικών μέσων όπως αυτά που παρέχει η τηλεόραση.

Άρα η τηλεόραση έχει τη δυνατότητα να βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει μια σχέση χώρου αλλά και να ενισχύσει την αξία της τηλεόρασης για τα πρώιμα στάδια μάθησης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα η απαίτηση για αύξηση της παρερχόμενης παιδείας σε ποσότητα και ποιότητα οδήγησε σε θεμελιακές αλλαγές στο χώρο αυτό. Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού και η ταυτόχρονη αύξηση των ετών φοίτησης στα σχολεία δημιούργησαν την ανάγκη εκσυγχρονισμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι, ενώ οι πρώτες δεκαετίες αυτού του αιώνα προσέφεραν στην εκπαίδευση νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις και διδακτικές μεθόδους, οι τελευταίες χαρακτηρίζονται κυρίως από την εφαρμογή και τη χρήση νέων επαναστατικών μέσων διδασκαλίας και μάθησης. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας προσέφεραν νέες δυνατότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία, η διάδοση και χρήση της τηλεόρασης είχε αναμφισβήτητα τη μεγαλύτερη επιρροή με αποτέλεσμα τη δημιουργία της εκπαιδευτικής τηλεόρασης.

Η εκπαιδευτική τηλεόραση εμφανίστηκε δειλά τη δεκαετία του 1950 σε μερικές αναπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια γνώρισε μεγάλη εξέλιξη σε όλο το κόσμο. Το 1960 η εκπαιδευτική τηλεόραση χρησιμοποιήθηκε και από την UNESCO στις υπανάπτυκτες χώρες με στόχο την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού. Στο τέλος του 1977 εμφανίστηκε δειλά και απρογραμμάτιστα και στην Ελλάδα.

Η τηλεόραση χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών στόχων απευθυνόμενη σε ανθρώπους όλων των ηλικιών. Μέχρι σήμερα έχουν σχεδιαστεί περίπου έξι είδη εκπαιδευτικών προγραμμάτων :

- γενικά προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων
- ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης
- προγράμματα μετεκπαίδευσης ενηλίκων
- προγράμματα επιμόρφωσης γονέων
- εξωσχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και νέους
- σχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα

Συνήθως γίνεται η διάκριση ανάμεσα στην επιμορφωτική τηλεόραση και τη σχολική. Η επιμορφωτική έχει ευρύτερες εκπαιδευτικές προθέσεις και στόχους από τη σχολική, τόσο ως προς τα θέματά της όσο και ως προς τους πληθυσμούς προς τους οποίους απευθύνεται. Ενώ η σχολική

τηλεόραση αναφέρεται στη χρήση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για διδακτικούς σκοπούς, μέσα στα εκπαιδευτικά 14 ιδρύματα όλων των βαθμίδων. Περιλαμβάνει δηλαδή προγράμματα με καθορισμένους διδακτικούς στόχους, που εκτέμονται για συγκεκριμένες διδακτικές μαθησιακές εφαρμογές, με στόχο να καλύψουν τις ανάγκες των Αναλυτικών Προγραμμάτων των σχολείων κάθε βαθμίδας και κατηγορίας. Η σχολική εκπαιδευτική τηλεόραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο χώρο του παιδικού σταθμού και του νηπιαγωγείου και να αποτελέσει βοηθητικό μέσο διδασκαλίας στα χέρια του βρεφονηπιόκομου.

Η τηλεόραση, όπως και τα άλλα οπτικοακουστικά μέσα, μπορεί να αποτελέσει ενσωματωμένο και αναπόσπαστο βοηθητικό μέσο στη διδακτική μαθησιακή διαδικασία. Ο δάσκαλος και ο βρεφονηπιόκομος μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για να επιτελέσει καλύτερα το έργο του. Για να γίνει όμως αυτό, θα πρέπει να γνωρίζει τις παιδαγωγικές λειτουργίες της αλλά και τις αδυναμίες της.

Με τη δυνατότητα που έχει να παρουσιάζει τα θέματα με τρόπο δυναμικό, η τηλεόραση παρέχει ερεθίσματα που διεγείρουν το ενδιαφέρον, το συναίσθημα και την περιέργεια των μικρών παιδιών έτσι, όταν χρησιμοποιείται σωστά, δημιουργεί παρότρυνση για μάθηση. Η δραματοποίηση εξάλλου γεγονότων και καταστάσεων μέσα από την τηλεοπτική οθόνη, έχει μια ιδιαίτερη ελκυστική επίδραση στα παιδιά με αποτέλεσμα την αύξηση του ενδιαφέροντος τους για συμμετοχή σε ανάλογες διαδικασίες. Επίσης, η τηλεόραση μπορεί να δημιουργήσει μοναδικές συνθήκες μάθησης παρουσιάζοντας πηγές και διαδικασίες που δεν μπορούν να προσφέρουν τα συνηθισμένα μέσα διδασκαλίας δηλαδή πηγαίνει το μαθητή εκεί που δεν μπορεί να πάει ο ίδιος.

Με τη χρήση της τηλεόρασης και των άλλων οπτικοακουστικών μέσων στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει. Δεν είναι πια ο μοναδικός φορέας μάθησης, ο παντογνώστης, αλλά εκείνος που καθοδηγεί το μαθητή στις διάφορες πηγές της. Η τηλεόραση συμβάλλει στη διατήρηση της πληροφορίας και της μάθησης περισσότερο από τα άλλα οπτικοακουστικά μέσα γιατί απευθύνεται στο μάτι και το αυτί ταυτόχρονα, καθώς αποτελεί μια ιδανική σύνθεση όλων των οπτικοακουστικών τεχνικών από τις οποίες δανείζονται τα πλεονεκτήματα της κάθε μιας. Επιβάλλει επιπλέον μια νέα και φυσική προσέγγιση στη μάθηση τόσο στο σχολείο όσο και το σπίτι. Έτσι δημιουργεί ένα άμεσο και ζωντανό δεσμό ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια, αφού δίνει την ευκαιρία στους γονείς να παρακολουθούν κι αυτοί τις σχολικές εκπομπές - '' να φέρει τη σχολική τάξη σε επαφή με τον κόσμο και τον κόσμο στη σχολική τάξη '' .

Εκτός από τις νέες δυνατότητες και ευκαιρίες που προσφέρει η τηλεόραση σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, είναι δυνατό να δημιουργεί και ορισμένα προβλήματα. Πολλοί υποστηρίζουν, πως η τηλεόραση δεν επιτρέπει την άμεση και φανερή συμμετοχή των παιδιών και γενικά την αλληλεπίδραση στη διάρκεια της εκπαιδευτικής εκπομπής. Συνεπώς οι διάφορες ερωτήσεις, απορίες και παρατηρήσεις των παιδιών δεν μπορούν να βρουν απαντήσεις στη διάρκεια της εκπομπής. Το πρόβλημα αυτό περιορίζεται σημαντικά με τη χρήση συσκευής του video που επιτρέπει την διακοπή της εκπομπής στα σημεία που ενδιαφέρουν και τη μελέτη τους με τη συμμετοχή των παιδιών. Αλλά και στο ανοιχτό κύκλωμα μπορεί να υπάρξει ενεργητική συμμετοχή με τη χρήση προγραμμάτων που έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να προκαλούν τη συμμετοχή των παιδιών.

Η τηλεόραση κατηγορείται ότι καθηλώνει πνευματικά το παιδί και περιορίζει τη φαντασία του γιατί οι άπειρες εικόνες που βλέπει στη μικρή οθόνη δεν τον αφήνουν περιθώρια για προεκτάσεις και συμπληρώσεις. Η αποδοχή ή η απόρριψη της άποψης αυτής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η μορφή του τηλεοπτικού προγράμματος, ο σκοπός του, η μέθοδος παρουσίασης, η χρήση που θα κάνει ο εκπαιδευτικός και το ίδιο το παιδί. Είναι βέβαιο όμως πως το ραδιόφωνο και το βιβλίο σε σύγκριση με την τηλεόραση κεντρίζουν περισσότερο τη φαντασία των παιδιών. Αυτό οφείλεται στο ότι αφήνουν μερικά οπτικά κενά στον ακροατή - αναγνώστη, τα οποία πρέπει να καλυφθούν με φανταστικές εικόνες και παραστάσεις.

Τα μειονεκτήματα αυτά της εκπαιδευτικής τηλεόρασης περιορίζονται στο αν τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι ποιοτικά κατάλληλα. Αν η ποιότητά τους είναι 16 υψηλή, τότε η εκπαιδευτική τηλεόραση έχει περισσότερα πλεονεκτήματα. Αν αντίθετα, η ποιότητα των προγραμμάτων αυτών είναι αμφίβολης αξίας τότε και η εκπαιδευτική τηλεόραση χαρακτηρίζεται από περισσότερες αδυναμίες. Επομένως, τα τηλεοπτικά εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να είναι ποιοτικά κατάλληλα σχεδιασμένα, έτσι ώστε να χρησιμοποιούνται και να αξιοποιούνται σωστά για να μπορούν να ανταποκριθούν στους διδακτικούς τους στόχους.

Επίσης, για τη σωστή χρήση της τηλεόρασης ως μέσο για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι σημαντική και απαραίτητη η ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τους τρόπους χρήσης, δυνατότητες και το μέτρο συμβολής της στην εκπαίδευση.

Τέλος, είναι χρήσιμο και σημαντικό για την κατανόηση της αξίας της εκπαιδευτικής τηλεόρασης στο χώρο της προσχολικής αγωγής να μελετήσει κανείς παραδείγματα εκπαιδευτικών τηλεοπτικών προγραμμάτων κατάλληλων για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, από τη διεθνή εμπειρία.

ΣΧΕΣΗ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Κατα τους ειδικούς επιστήμονες «Παιδική ηλικία, καλείται η από του τοκετού μέχρι της ενηβώσεως περίοδος της ανθρώπινης ζωής», δηλαδή το από του του τοκετού μέχρι της ηλικίας 12-14 ετών χρονικό διάστημα της ζωής του ανθρώπου. Την παιδική ηλικία την διακρίνουμε, βάσει ορισμένων ανατομικοβιολογικών δεδομένων σε Α) βρεφική ή νηπιακή περίοδο, 0-36 μήνες, όπου χαρακτηρίζεται υπό την ευθύνη της αισθητικοκινητικής δραστηριότητας και τα γλωσσικά ενδιαφέροντα του βρέφους. Β) Πρώτη παιδική ηλικία ή προσχολική περίοδο, 3-7 ετών με χαρακτηριστικό γνώρισμα την έντονη κινητικότητα, την περιέργη παρατήρηση του περιβάλλοντος οπότε το παιδί συγχέει το πραγματικό με το φανταστικό. Γ) Δεύτερη παιδική ηλικία ή μαθησιακή περίοδο, 7-11 ετών και κατ' άλλους 7-14 ετών, με κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τη μετάβαση από το παιχνίδι στην εργασία.

Η διαφορά του παιδιού από τον ενήλικο είναι ότι αυτό δεν έχει υποστεί την οριστική του λειτουργική και φυσιολογική διαμόρφωση. Κάθε περίοδος της ζωής του παιδιού ανταποκρίνεται προς ορισμένο βαθμό και επίπεδο διαπλάσεως της ψυχοσωματικής εξέλιξης . ως ελεγχόμενη από ενδογενείς παράγοντες, ακολουθεί μια προκαθορισμένη σταθερή χρονολογική πορεία . Η πορεία αυτή υφίσταται εντονότερα, περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο της ζωής του ανθρώπου, την επίδραση του περιβάλλοντος και μάλιστα τόσο περισσότερο όσο νεαρότερος είναι ο οργανισμός. Σαν συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι το παιδί είναι ένας οργανισμός εξελισσόμενος, που τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματά του είναι τα εξής : Α) Η μη ολοκληρωμένη ψυχοσωματική ανάπτυξη, στην τελική διαμόρφωση της οποίας συμβάλλουν και επηρεάζουν πολλοί εσωγενείς και εξωγενείς παράγοντες. Β) Η ατελής κρίση και η έλλειψη πείρας της ζωής, και η εκ τούτων αδυναμία διακρίσεως του πραγματικού από του σκηνοθετημένου. Γ) Το άδολο του χαρακτήρα και η αθωότητα της σκέψεως. Δ) Η μίμηση ή και ο ταυτισμός σε καθετί που ακούει ή υποπίπτει στην αντίληψή του και ιδιαίτερα της συμπεριφοράς και των ενεργειών των μεγάλων και φυσικά ανάλογα διαμορφώνει τις αισθητικές αντιλήψεις και προτιμήσεις του. Ε) Η ύπαρξη μεγάλης φαντασίας, ο υπερβολικός ενθουσιασμός και η μεγαλοποίηση των συνθηκών γεγονότων της ζωής. Ζ) Η εξάρτηση του σε όλες τις εκδηλώσεις του από τους μεγάλους, γι' αυτό και αισθάνεται την ανάγκη περισσότερο από κάθε άλλον, να περιβάλλεται από το ενδιαφέρον, την αγάπη και τη στοργή. Με άλλα λόγια το παιδί είμαι μια εύπλαστη ζύμη από Θεία επιταγή μας παραδίδεται για να τη διαπλάσουμε και να τη καταστήσουμε ικανή ν' ανταποκριθεί στις δυσκολίες της ζωής και να συμβάλει στη συνέχεια, με τη σειρά του στην εξέλιξη και την ανάπτυξη της κοινωνίας ,που αποτελεί μέλους και του Έθνους στο οποίο ανήκει. Κατά συνέπεια τεράστιες είναι οι ευθύνες όλων όσων ασχολούνται με το ΠΑΙΔΙ, είτε περί κρατικών οργάνων ,είτε ακόμη περί απλών πολιτών, για

τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών, ως επίσης και του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα το βοηθήσουν στην ενδεδειγμένη ανατροφή και διαπαιδαγώγησή του . Στην τηλεόραση η αρνητική πλευρά δημιουργείται από το γεγονός ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί, αν και κρατικές υπηρεσίες σε πολλές χώρες, λειτουργούν αποκλειστικά με εμπορικά κριτήρια ή μεθόδους και προκειμένου να καλύψουν τα υπέρτοκα έξοδα λειτουργίας των προβαίνουν στην προβολή προγραμμάτων, με τα οποία βασικά επιδιώκουν τη μεγαλύτερη δυνατή ακροαματικότητα και τη δημιουργία εσόδων,αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στο κοινό.

Η τηλεόραση ασκεί μια υπνωτιστική γοητεία σε όλους τους ανθρώπους και αυτό γιατί τα προβαλλόμενα από αυτή έργα (σειρές-ταινίες-σέριαλ) έχουν μεγαλύτερη δύναμη διεισδυτικότητας και φυσικά επηρεασμού από κάθε άλλο θέαμα.

Συγκεκριμένα η τηλεόραση :

- 1.Προκαλεί εντονότερους καρδιακούς παλμούς και διεγερτικές συγκινήσεις.
 - 2.Αφυπνίζει ένστικτα και ιδιαίτερα όταν προβάλλει σκηνές βίας ή έντονου ερωτισμού.
 - 3.Διεγείρει αισθήματα και καθιστά ευχερέστερη και ισχυρότερη την υποβολή στα άτομα, που ταυτιζόμενα πλέον με την προσωπικότητα του τηλεοπτικού ήρωα, σε συνδυασμό βέβαια και με την ηλικία και άλλων παραγόντων αντιδρούν ή συμπεριφέρονται ανάλογα.
- Έτσι άτομα ανώριμα ψυχικά και πνευματικά, με την επιρροή της τηλεόρασης είναι βέβαιο ότι θα συμπεριφερθούν αντικοινωνικά και μερικές φορές και εγκληματικά. Οι ειδικοί πάνω στην εγληματολογία συμφωνούν ότι σήμερα στη διάπραξη εγκλημάτων συμβάλλει κατά πολύ αυξημένο ποσοστό και η τηλεόραση.

Ισοπεδώνει τα άτομα, τα ομαδοποιεί και τα αλλοτριώνει. Συμβάλλει στη διεύρυνση της κρίσεως που διέρχεται σήμερα η Ελληνική Οικογένεια. Τα μέλη της δεν συγκεντρώνονται πλέον στο τραπέζι, δεν ανταλλάσσουν πια απόψεις και σκέψεις, δεν συζητούν μεταξύ τους τα κοινά τους ενδιαφέροντα και τα προβλήματα γιατί η Τηλεόραση τους αποροφά και τους απομονώνει . Αλλά και η συνηθισμένη ζωή μέσα στην οικογένεια διαταράσσεται γιατί πολλές φορές η Τηλεόραση γίνεται αφορμή μεταβολής του καθοριστικού προγράμματος του ύπνου και του φαγητού, αφού οι ώρες αυτές καθορίζονται από το συγκεκριμένο πρόγραμμα που κάθε μέλος θέλει να παρακολουθεί.

Η Τηλεόραση δυστηχώς, είναι πιο καταστρεπτική για τα παιδιά, γιατί αποτελεί πλέον αναγκαίο εξάρτημα του σύγχρονου Ελληνικού σπιτιού, είναι προσιτή και εύκολη στη χρήση και τα πιο νεαρά μέλη της οικογενείας τη παρακολουθεί καθημερινά μετα μανίας, σε βάρος τόσο του χρόνου μελέτης όσων και της υγείας τους. Συγκεκριμένα αναφέρεται πως :

Τα Ελληνόπουλα προσχολικής ηλικίας παρακολουθούν (κατά ποσοστό) 60 με70 % ,2,5 ώρες την ημέρα

Βέβαια, η ποιότητα των προγραμμάτων που προβάλλονται την σήμερον ημέρα στην Ελληνική Τηλεόραση έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και τα ερεθίσματα που δέχονται οι δέκτες κάθε ηλικίας έχουν αρνητική επίδραση στην καθημερινότητα τους. Επίσης, δεν είναι ενδεδειγμένη ούτε για μεγάλου, ούτε για μικρούς και ειδικότερα προσβάλλονται κατα πλειοψηφία ταινίες και σέριαλ ξένης προέλευσης που εκτός του ότι περιέχουν πλήθος σκηνών βίας και άλλες αντικοινωνικές εκδηλώσεις αντικατοπτρίζουν την κοινωνική δομή και ζωή ως και τα ήθη και έθιμα των χωρών παραγωγής αυτών. Καταστάσεις που είναι ξένες προς την πολιτιστική ιδιαιτερότητα του Ελληνικού Λαού, με αποτέλεσμα ανεπιθύμητες αντιγραφές και μιμήσεις (ξενομανία).

Πλήθος διαφημίσεων ανεξέλεγκτου περιεχομένου, κατά το μεταξύ των ταινιών ή σέριαλ, σ'όλες τις ώρες λειτουργίας των τηλεοπτικών σταθμών. Βέβαια υποτίθεται ότι οι διαφημίσεις απευθύνονται στους μεγάλους παρ'όλα αυτά οι νεαροί βλαστοί της Ελληνικής οικογένειας και μάλιστα της προσχολικής ηλικίας τις παρακολουθούν, με μανία. Υπολογίζεται ότι ένα παιδί που από τη νηπιακή ηλικία παρακολουθεί τηλεόραση τελειώνοντας το γυμνάσιο έχει παρακολουθήσει 350.000 διαφημίσεις.

Τα παιδιά όμως δεν έχουν ούτε τις γνώσεις, ούτε τη πείρα για να κρίνουν αν μια διαφήμιση είναι

επιβλαβής, παραπλανητική η πραγματική και έτσι παρατηρείται αποπροσανατολισμός αυτών από βασικές αξίες ή καταστάσεις, πχ το πατρικό ή μητρικό πρότυπο και δημιουργούνται εσφαλμένες εντυπώσεις ή μειονεκτικές καταστάσεις και συγκεκριμένα πολλές διαφημίσεις :

Είναι αντιπαιδαγωγικές (πχ, διαφήμιση με παιδιά που τρ΄ζνε μια κρέμα με τα χέρια)

Κλωνίζουν τα πρότυπα που στην παιδική ψυχή με κόπο έχει δημιουργήσει το οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον όταν : βλέπουν την μητέρα, την αδελφή τη φίλη όχι σαν άτομα δικαιούμενα σεβασμού αλλά σαν εμπορικά αντικείμενα.

Δημιουργούν την εσφαλμένη εντύπωση ότι τα πάντα είναι εύκολα στην αγορά τους και πως εύκολα λύνουμε τα περισσότερα προβλήματα μας

Δημιουργούν σοβαρά ερωτηματικά στα παιδιά σε κάποια βασικά θέματα. Συγκεκριμένα τα παιδιά βλέποντας ορισμένες διαφημίσεις διερωτώνται αν η οικογένεια και το σχολείο έχουν δίκιο ή οι διαφημίσεις της τηλεόρασης.

Η ικανότητα του να “μπορείς να δεις τηλεόραση”

Υπάρχει διαφορά μεταξύ του να μπορεί ένα παιδί να χρησιμοποιήσει την τηλεόραση (να την ανοίξει, να αλλάξει κανάλι, να την κλείσει) και του να έχει ανεπτυγμένη την ικανότητα να παρακολουθήσει τηλεόραση.

Αυτή η ικανότητα έχει να κάνει με το να μπορεί να επιλέξει το τι θα δει ανάμεσα στην πληθώρα προγραμμάτων που υπάρχουν, και για ποιο σκοπό θα το δει (π.χ. Εκπαίδευση, διασκέδαση, πληροφόρηση, επικοινωνία). Επίσης, σημαντικό είναι να υπάρχει στην ηλικία του η ικανότητα του να μπορεί να ξεχωρίζει ανάμεσα σε φαντασία και πραγματικότητα, ανάμεσα σε πληροφορία και διαφήμιση. Για να αναπτυχθούν οι παραπάνω ικανότητες δεν πρέπει να αφήνουμε από μικρό ένα παιδί μόνο του μπροστά στην τηλεόραση. Έτσι όπως δεν θα αφήνατε τα νήπια μόνα τους στο δρόμο, έτσι όπως παιδιά του δημοτικού δεν μπορούν να επισκεφτούν μόνα τους το κέντρο μιας μεγάλης πόλης, έτσι και με την τηλεόραση πρέπει τα παιδιά να μάθουν ορισμένους κανόνες.

Τη στιγμή που το παιδί ανακαλύψει την τηλεόραση, πρέπει να αρχίζει και η εκμάθηση της ικανότητας να βλέπει τηλεόραση. Υπάρχουν DVD τα οποία είναι κατάλληλα και για βρέφη και για πολύ μικρά παιδιά. Με παιδιά ενός έτους όμως δεν μπορείτε να συζητήσετε για το τι βλέπουν ή δεν μπορείτε να βάλετε κανόνες για την τηλεόραση. Προσοχή λοιπόν γιατί όσο μεγαλώνουν τόσο αυξάνουν και οι απαιτήσεις τους. Πρέπει να μείνετε σταθεροί στις αποφάσεις σας σε σχέση με τον χρόνο μπροστά στην τηλεόραση ή γενικά μπροστά σε μια οθόνη.

Επιπτώσεις

Η παρακολούθηση της τηλεόρασης αποτελεί μια πολύ σημαντική και καθημερινή δραστηριότητα των παιδιών και των εφήβων. Σύμφωνα με μελέτες σε ανεπτυγμένες χώρες υπολογίζεται ότι παρακολουθούν κατά μέσο όρο 3 έως 4 ώρες τηλεόραση καθημερινώς. Μέχρι το έτος που θα αποφοιτήσουν από το σχολείο μέσης εκπαίδευσης θα έχουν περάσει περισσότερο χρόνο μπροστά από τη τηλεόραση παρά στις τάξεις τους.

Η τηλεόραση μπορεί να προσφέρει πληροφόρηση, ψυχαγωγία και συντροφιά στα παιδιά αλλά μπορεί και να τα επηρεάσει με πολλούς ανεπιθύμητους τρόπους. Η παρακολούθηση της τηλεόρασης κρατά μακριά τα παιδιά από άλλες πολύ σημαντικές δραστηριότητες όπως το διάβασμα, το παιχνίδι, οι σχολικές εργασίες, οικογενειακές αλληλοεπιδράσεις και κοινωνική ανάπτυξη και μόρφωση.

Ένα πολύ ανησυχητικό δεδομένο είναι ότι τα παιδιά παίρνουν πληροφόρηση από την τηλεόραση που μπορεί να είναι ακατάλληλη ή λανθασμένη. Σύμφωνα με την Αμερικανική Ακαδημία

Ψυχιατρικής του παιδιού και του έφηβου, πολύ συχνά τα παιδιά δεν μπορούν να κάνουν την διάκριση μεταξύ του πραγματικού και αυτού που αγγίζει τα όρια της φαντασίας σε θέματα που παρουσιάζονται στην τηλεόραση. Επηρεάζονται από χιλιάδες διαφημίσεις που βλέπουν κάθε χρόνο πολλές από τις οποίες αφορούν παιχνίδια, έτοιμα φαγητά, αμφιβόλου αξίας ζαχαρωτά ή άλλα ανάλογα παιδικά εδέσματα και ακόμη διαφημίσεις για αλκοόλ.

Μια πρόσφατη μελέτη από την Νέα Υόρκη και την Καλιφόρνια και που δημοσιεύτηκε στο τεύχος του Ιανουαρίου 2001 του Journal of the American Dietetic Association συμπεραίνει ότι ακόμη και παιδιά 2 ετών επηρεάζονται όσον αφορά τις επιλογές τους για φαγητό από διαφημίσεις στη τηλεόραση που μπορεί να είναι μικρής διάρκειας, 30 δευτερολέπτων.

Τα ευρήματα αυτά είναι πολύ σημαντικά εάν λάβουμε υπ' όψη ότι όλο και περισσότερα παιδιά είναι παχύσαρκα και ότι πολύ συχνά τα φαγητά που διαφημίζονται για παιδιά στη τηλεόραση είναι υψηλής περιεκτικότητας σε λίπη και περιέχουν υπερβολικά ψηλό αριθμό θερμίδων.

Σύμφωνα με συμπεράσματα ερευνών από την Αμερικανική Ακαδημία Ψυχιατρικής του παιδιού και του έφηβου τα παιδιά που παρακολουθούν τηλεόραση για μεγάλο χρονικό διάστημα καθημερινώς παρουσιάζουν τα εξής μειονεκτήματα:

- έχουν χαμηλότερους βαθμούς στο σχολείο
- είναι υπέρβαρα
- εξασκούνται λιγότερο
- διαβάζουν λιγότερο

Επίσης, θέματα που πολύ συχνά αποτελούν στερεότυπα τηλεοπτικών προγραμμάτων περιλαμβάνουν τη βία, θέματα σεξ, κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικά. Υπάρχει ο κίνδυνος νεαρά άτομα και παιδιά που εντυπωσιάζονται εύκολα, να εκλαμβάνουν ορισμένες καταστάσεις και συμπεριφορές ως αποδεκτές και ασφαλείς ενώ στην πραγματικότητα είναι ακατάλληλες, νοσηρές ή αντικοινωνικές.

Οι διαπιστώσεις αυτές είναι γεγονός που πρέπει να μας κάνει ν' ανησυχήσουμε για τα παιδιά μας.

Τι μπορούμε να κάνουμε;

- είναι καλό να βλέπουμε προγράμματα τηλεόρασης με τα παιδιά μας
- να διαλέγουμε για τα παιδιά μας και να τα παροτρύνουμε να βλέπουν προγράμματα κατάλληλα για την ψυχική και πνευματική τους ανάπτυξη
- πρέπει να τοποθετήσουμε χρονικά όρια για το πόση τηλεόραση θα βλέπουν τα παιδιά σε καθημερινό και εβδομαδιαίο επίπεδο
- η τηλεόραση πρέπει να είναι κλειστή κατά τη διάρκεια των φαγητών ή τις ώρες που μελετούν τα παιδιά
- να κλείνουμε την τηλεόραση όταν θεωρούμε ότι υπάρχουν προγράμματα ακατάλληλα για τα παιδιά

Ο ρόλος των γονέων για το θέμα της παρακολούθησης της τηλεόρασης από τα παιδιά πρέπει να είναι περισσότερο ενεργός και να γίνεται ευκαιρία θετικής αλληλοεπίδρασης γονιών και παιδιών.

Οι γονείς είναι καλά να ενδιαφέρονται και να είναι περίεργοι για το τι βλέπουν τα παιδιά τους στη τηλεόραση. Πρέπει να δίνουν χρόνο και να συζητούν μαζί με τα παιδιά τα προγράμματα που βλέπουν. Είναι καλό ταυτόχρονα να επικροτούν τις καλές συμπεριφορές, τη φιλία, τη συνεργασία και το ενδιαφέρον για τους άλλους.

Η συζήτηση θεμάτων που προκύπτουν από τα προγράμματα μαζί με τα παιδιά όπως για παράδειγμα πόσο πραγματικά μπορεί να είναι κάποια γεγονότα που προβάλλονται, η σύγκριση αυτών που βλέπουν με την πραγματικότητα, η ανάλυση σε κατανοητή γλώσσα του ρόλου και των επιδιώξεων των διαφημίσεων μπορεί να προσφέρει ανεκτίμητη βοήθεια και υπηρεσία στα παιδιά. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η τηλεόραση που είναι αναπόσπαστο και αναγκαίο μέρος της ζωής μας μπορεί να έχει σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στα παιδιά. Όμως μπορεί να γίνει με τη δική μας συμβολή και καθοδήγηση, φτάνει να δώσουμε χρόνο στα παιδιά, ένα πολύτιμο εργαλείο για την περαιτέρω μόρφωση τους και κατανόηση της κοινωνίας και να μπορούν ν'

αντιμετωπίσουν καλύτερα τα πολλά και πολύπλοκα προβλήματα που πρόκειται να συναντήσουν τα παιδιά στη ζωή τους.

Τηλεόραση και διαφήμιση

Τα παιδιά δεν έχουν τις γνώσεις και τις δυνατότητες για να μπορούν να αντιλαμβάνονται τα διαφημιστικά μηνύματα με τον ίδιο τρόπο που μπορούν οι ενήλικες. Για το λόγο αυτό τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και επηρεάζονται από τις διαφημίσεις.

Το πρόβλημα είναι πολύ πιο έντονο σε παιδιά κάτω των οκτώ ετών τα οποία έχουν την τάση να πιστεύουν ότι οι διαφημίσεις παρουσιάζουν πάντοτε την αλήθεια με αμεροληψία. Η συμπεριφορά τους επηρεάζεται από αυτά που βλέπουν. Το αποτέλεσμα είναι ότι αγοράζουν προϊόντα που τους διαφημίζονται είτε από μόνα τους είτε ζητώντας από τους γονείς τους να τους τα αγοράσουν. Δεν είναι σπάνιες οι φορές που δημιουργούνται διαφορές μεταξύ των παιδιών και των γονιών τους διότι οι τελευταίοι δεν θέλουν να αγοράσουν προϊόντα που τα παιδιά απαιτούν διότι τα έχουν δει σε μια διαφήμιση στην τηλεόραση ή αλλού. Σε πολλές περιπτώσεις η αγοραστική συμπεριφορά όλης της οικογένειας επηρεάζεται από τις απαιτήσεις των μικρών παιδιών.

Στην εποχή μας που τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν διαδοθεί σε βαθμό που δεν υπήρξε ποτέ προηγουμένως, τα παιδιά υποβάλλονται σε μεγάλο αριθμό διαφημίσεων όπου και αν βρίσκονται. Εκτός από την τηλεόραση στο σπίτι, οι διαφημίσεις στο σχολείο τους, στην τάξη τους, αρχίζουν να παίρνουν μεγάλη διάσταση. Έχει υπολογιστεί ότι ένα παιδί βλέπει κατά μέσο όρο 40.000 διαφημίσεις στην τηλεόραση κάθε χρόνο. Οι διαφημίσεις που στοχεύουν τα παιδιά αφορούν προϊόντα όπως παιχνίδια, σοκολάτες, ζαχαρωμένα δημητριακά, αναψυκτικά, σνακ και άλλα ζαχαρωτά.

Επειδή τα παιδιά δεν μπορούν να αντιληφθούν την πρόθεση που έχει ο διαφημιστής για να τα πείσει, γίνονται εύκολοι στόχοι με αποτέλεσμα η αγοραστική δύναμη της ομάδας αυτής του πληθυσμού να προσελκύει τους εμπορευόμενους. Το φαινόμενο αυτό θεωρείται ότι έχει συμβάλει και συνεχίζει να επιδεινώνει τη μάλιστα της παχυσαρκίας που παρατηρείται στον παιδικό πληθυσμό.

Ακόμη ένα γεγονός που επηρεάζει τα παιδιά, είναι οι διαφημίσεις που απευθύνονται προς τους ενήλικες αλλά τις οποίες παρακολουθούν σε μεγάλο βαθμό και τα παιδιά. Όταν για παράδειγμα κατά τη διάρκεια αθλητικών γεγονότων που προβάλλονται στην τηλεόραση διαφημίζονται μπίρες και άλλα αλκοολούχα ποτά, επηρεάζονται και τα παιδιά. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μεταδίδονται θετικές εικόνες σχετικά με την κατανάλωση αλκοολούχων ποτών. Τα παιδιά εξοικειώνονται με την ιδέα του αλκοόλ και αυτό συμβάλλει μεταξύ άλλων στις αυξανόμενες τάσεις που παρατηρούνται για κατανάλωση αλκοολούχων ποτών ακόμη και σε παιδιά ηλικίας 9 - 10 ετών.

Ένα ανάλογο φαινόμενο παρατηρείται και για τις διαφημίσεις που αφορούν βίβια παιχνίδια βίντεο ή κινηματογραφικές ταινίες. Οι καταστάσεις αυτές αυξάνουν την επιθετική συμπεριφορά των παιδιών και μειώνουν την ευαισθησία τους στη βία που υπάρχει στον κόσμο πραγματικά.

Είναι αδύνατο να προστατεύσουμε τα παιδιά από τη διαφήμιση. Καλό είναι λοιπόν να περιορίσουν οι γονείς την προβολή τους στο σπίτι ή να επεμβαίνουν λεκτικά σε κάθε ευκαιρία («μα είναι δυνατόν να τρως αυτή τη σοκολάτα και να πετάς;», «και όμως μπορούμε να ζήσουμε και χωρίς αυτό»....)

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς τη στιγμή που τα παιδιά βλέπουν διαφημίσεις :

- Δείτε μαζί με το παιδί σας διαφημίσεις (στην τηλεόραση, σε περιοδικά, εφημερίδες) και μιλήστε

για τα προϊόντα που του αρέσουν και γιατί. Συζητήστε για το πόσα από αυτά που διαφημίζονται αποτελούν ανάγκες για την οικογένεια σας.

- Σε περίπτωση που το πρόγραμμα που βλέπετε διακόπτεται για διαφήμιση πείτε το στο παιδί. «Αυτά που βλέπουμε τώρα είναι διαφημίσεις»
- Εξηγήστε στο παιδί σας τι δουλειά κάνει ένας ηθοποιός και τι ρόλο παίζει στη διαφήμιση.
- Εξηγήστε στο παιδί σας ότι ο κύριος σκοπός της διαφήμισης είναι η πώληση το συγκεκριμένου προϊόντος με το οποίο κάποια εταιρία βγάζει χρήματα.
- Εμείς ελέγχουμε για το τι θα μπει και τι όχι στο σπίτι μας. Γιατί μας πείθει μια διαφήμιση; Μπορεί να είναι ωραία, αλλά όσο μεγαλώνουμε μπορούμε να καταλάβουμε τι είναι αλήθεια και τι όχι. Δεν είναι δυνατόν να πίνουμε έναν χυμό και να γίνεται καλοκαίρι! Αυτό είναι θέμα διάθεσης για την οποία εμείς είμαστε πάλι υπεύθυνοι.
- Αν το παιδί σας ενδιαφέρεται επίμονα για κάποιο συγκεκριμένο προϊόν συγκεντρώστε περισσότερες πληροφορίες και βοηθήστε το να πάρει απόφαση αν πράγματι του αρέσει.

ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Η τηλεόραση μπορεί να επηρεάζει πολύ έντονα τα παιδιά και τους έφηβους οι οποίοι είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στα μηνύματα που μεταδίδονται και διαφοροποιούν τις αντιλήψεις τους και τη συμπεριφορά τους. Δυστυχώς έρευνες έχουν δείξει ότι 61% όλων των προγραμμάτων στην τηλεόραση περιέχουν κάποια μορφή βίας.

Τα παιδιά σε ανεπτυγμένες χώρες, καθημερινά για 3 έως 4 ώρες παρακολουθούν τηλεόραση. Σύμφωνα με στοιχεία που δίνει η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής, όταν ένα άτομο θα φτάσει στην ηλικία των 70 ετών θα έχει περάσει 7 έως 10 χρόνια της ζωής του παρακολουθώντας τηλεόραση.

Ένας μεγάλος αριθμός μελετών που έχουν γίνει μέχρι σήμερα δείχνουν τα ακόλουθα ανησυχητικά αποτελέσματα:

- τα παιδιά μιμούνται τη βία που βλέπουν στην τηλεόραση
- αποδέχονται σταδιακά τη βία σαν μέσο επίλυσης προβλημάτων
- συνηθίζουν τον τρόπο της βίας, δεν συγκινούνται απ' αυτή και γίνονται απαθείς μπροστά στη βία που παρακολουθούν
- ταυτοποιούν τους εαυτούς τους με ορισμένους χαρακτήρες που βλέπουν είτε αυτοί είναι θύτες είτε θύματα

Η συνεχής παρακολούθηση στην τηλεόραση επεισοδίων βίας από τα παιδιά, τους δημιουργεί περισσότερη επιθετικότητα. Ιδιαίτερα επιβλαβή είναι προγράμματα στα οποία η βία φαίνεται πολύ αληθοφανής, επαναλαμβάνεται συχνά και περνά ατιμώρητη.

Παιδιά τα οποία έχουν διάφορα προβλήματα όπως διαταραχές της συμπεριφοράς, μαθησιακές δυσκολίες, συναισθηματικές αστάθειες και παρορμητικότητα έχουν περισσότερο κίνδυνο για να

επηρεασθούν ή να μιμηθούν αλλά και να υιοθετήσουν όσα βλέπουν. Τα παιδιά και οι έφηβοι μπορούν να επηρεαστούν αρνητικά ακόμα και όταν στο οικογενειακό περιβάλλον δεν υπάρχει τάση για επιθετικότητα.

Εκείνο που είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η επίδραση και ο αντίκτυπος στη συμπεριφορά του παιδιού μπορεί να φανεί όχι μόνο άμεσα αλλά και να εμφανιστεί χρόνια μετά. Η βία που βλέπουν τα παιδιά στην τηλεόραση δεν είναι ο μόνος λόγος πρόκλησης και δημιουργίας επιθετικής ή βίαιης συμπεριφοράς αλλά σίγουρα είναι ένας από τους πιο σημαντικούς.

Ο ρόλος των γονέων είναι πολύ σημαντικός για την προστασία των παιδιών από την υπερβολική βία που παρουσιάζεται στη τηλεόραση. Ορισμένα απλά μέτρα εάν ληφθούν μπορούν να προλάβουν ανεπιθύμητες αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά. Τα μέτρα αυτά είναι:

1. οι γονείς πρέπει να προσέχουν τι προγράμματα βλέπουν τα παιδιά τους και να παρακολουθούν ορισμένα μαζί τους
2. πρέπει να βάζουν όρια στο χρόνο κατά τον οποίο τα παιδιά θα βλέπουν τηλεόραση και μια καλή ιδέα είναι να μετακινήσουν μια συσκευή τηλεόρασης, εάν υπάρχει, από το δωμάτιο του παιδιού
3. είναι σημαντικό οι γονείς να εξηγούν στα παιδιά ότι ενώ κατά τις πράξεις βίας στην τηλεόραση οι ηθοποιοί δεν παθαίνουν τίποτα, στην πραγματική ζωή ανάλογες πράξεις προκαλούν πόνο, σοβαρούς τραυματισμούς και θάνατο
4. πρέπει να απαγορεύουν στα παιδιά τους να βλέπουν προγράμματα που είναι γνωστό ότι είναι βίαια, να αλλάζουν κανάλι όταν εμφανίζονται απαράδεκτες βίαιες σκηνές και ταυτόχρονα να εξηγούν στα παιδιά τους γιατί το κάνουν αυτό
5. να αποδοκιμάζουν βίαια επεισόδια που παρουσιάζονται στην τηλεόραση στην παρουσία των παιδιών τους και να τονίζουν την άποψη ότι τέτοια συμπεριφορά δεν είναι ο καλύτερος τρόπος επίλυσης των προβλημάτων
6. πρέπει οι γονείς των παιδιών να έρχονται σε επικοινωνία με γονείς άλλων παιδιών συνομήλικων και φίλων ή συμμαθητών των δικών τους παιδιών και να συμφωνούν να εφαρμόζουν, κοινούς κανόνες, όσον αφορά το είδος των προγραμμάτων που θα αφήνουν τα παιδιά τους να βλέπουν και την χρονική διάρκεια που θα επιτρέπουν για την παρακολούθηση της τηλεόρασης .

Είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά να μορφώνονται από το σχολείο και από τους γονείς τους για θέματα σχετικά με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ειδικότερα για την τηλεόραση. Στις ΗΠΑ όλο και περισσότερα σχολεία περιλαμβάνουν μέσα στη διδακτέα ύλη και μάθημα για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Τα σημαντικά αυτά στοιχεία προέρχονται από την American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, η οποία και τα δημοσιεύει σε σχετικό δελτίο "Important facts on children and television violence" στις 14 Φεβρουαρίου 2001.

Το πρόβλημα της επιθετικότητας και της βίαιης συμπεριφοράς που δημιουργούνται λόγω προβολής ανάλογων σκηνών από τα μέσα και ιδιαίτερα από την τηλεόραση έχει αναγνωριστεί από πολλές έρευνες που έχουν γίνει. Όμως δεν έχουν ακόμη προταθεί και αξιολογηθεί λύσεις ολοκληρωτικές λύσεις του προβλήματος.

Είναι σημαντικό για το σκοπό αυτό να συνεργαστούν όλοι, οι γονείς, οι κυβερνήσεις, οι επαγγελματίες υγείας, τα σχολεία, οι βιομηχανίες παραγωγής έργων και άλλου 23 ανάλογου υλικού όπως επίσης και οι παραγωγοί των προγραμμάτων τηλεοπτικών σταθμών για να προστατευθούν τα παιδιά από τα δηλητηριώδη φαινόμενα προβολής βίας στην τηλεόραση.

Οι σκηνές βίας και εγκλήματος που βλέπουν τα παιδιά στην τηλεόραση και στα παιχνίδια στους υπολογιστές ή άλλες ηλεκτρονικές συσκευές, επηρεάζουν τον ψυχικό τους κόσμο. Επηρεάζονται οι σκέψεις και τα συναισθήματα των παιδιών με κίνδυνο

να προκαλείται μια επιθετική συμπεριφορά ή να δημιουργούνται φοβίες.

Ο κίνδυνος αρνητικών επιπτώσεων στον ψυχικό κόσμο και στη συμπεριφορά, είναι μεγαλύτερος στα παιδιά μικρής ηλικίας και στα αγόρια. Στους έφηβους ή στα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας φαίνεται να είναι μικρότερος. Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από βιβλιογραφική ανασκόπηση των δεδομένων που υπάρχουν σήμερα στις επιστημονικές έρευνες που εξέτασαν τις επιπτώσεις των μέσων μαζικής πληροφόρησης και ηλεκτρονικών παιχνιδιών στον ψυχικό κόσμο των παιδιών.

Οι ερευνητές από τη σχολή Ψυχολογίας του πανεπιστημίου του Birmingham, τονίζουν ότι δεν μπορούν με τα δεδομένα που υπάρχουν σήμερα να υποστηρίξουν ότι τελικά οι επιπτώσεις που παρατηρούνται στα παιδιά οδηγούν σε αυξημένη εγκληματικότητα. Υπάρχουν στοιχεία που συσχετίζουν σκληρές βίας στην τηλεόραση ή στα ηλεκτρονικά παιχνίδια με αυξημένη εγκληματικότητα. Όμως η σχέση αυτή, με τα στοιχεία που έχουμε σήμερα, είναι αδύναμη.

Το ζήτημα είναι πολύ σοβαρό, αφορά τη δημόσια υγεία και έχει κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις. Επιβάλλεται να διερευνηθεί περισσότερο, σε μεγάλες πληθυσμιακές έρευνες διότι επηρεάζει την ψυχική διαμόρφωση των παιδιών, το μέλλον τους, την οικογένεια και την κοινωνία.

Οι γονείς έχουν τεράστιο ρόλο να διαδραματίσουν στο πολύπλοκο αυτό πρόβλημα . Μπορούν να παρακολουθούν το τι βλέπουν ή παίζουν τα παιδιά τους στους υπολογιστές, DVD, βίντεο, διαδίκτυο και τηλεόραση. Ο στόχος τους είναι να τα καθοδηγούν και προπαντός να τα βοηθούν να καταλαβαίνουν το τι βλέπουν, τοποθετώντας το στις πραγματικές του διαστάσεις.

Πράγματι έχει παρατηρηθεί ότι με την εξάπλωση και την πληθώρα των ηλεκτρονικών παιχνιδιών (βίντεο, διαδίκτυο, υπολογιστές), υπάρχει ο κίνδυνος τα παιδιά εάν αφεθούν χωρίς καθοδήγηση, να μη μπορούν να σχηματίσουν έγκαιρα άποψη για το τι είναι ορθό και τι λάθος.

Βέβαια πρέπει να αποφύγουμε τον κίνδυνο της υπεραπλούστευσης. Δεν πρέπει να αποδώσουμε τα προβλήματα συμπεριφοράς και εγκληματικότητας μόνο στην τηλεόραση και στα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Στις περιπτώσεις που υπάρχει βία στην οικογένεια για παράδειγμα, τα παιδιά μπορεί να είναι πιο ευάλωτα στο τι βλέπουν αλλού ή στα ηλεκτρονικά τους παιχνίδια. Η εγκληματική ή επιθετική συμπεριφορά μπορεί να δημιουργείται όχι μόνο από ένα παράγοντα αλλά από περισσότερα γεγονότα που διαδραματίζονται στη ζωή του παιδιού.

Παρ' όλα αυτά όμως επισημαίνεται, χωρίς αυτό να είναι απόδειξη, ότι σε μια έρευνα βρέθηκε ότι ένα στα τέσσερα παιδιά που είχαν διαπράξει κάποιο έγκλημα, είχε μιμηθεί ένα έγκλημα που είχε δει στην τηλεόραση. Επίσης, τα παιδιά έχουν την τάση να χρησιμοποιήσουν βία εάν η βία που είδαν σε κάποιο μέσο, θεωρήθηκε δικαιολογημένη.

Βλέπουμε λοιπόν ότι τα παιδιά είναι περισσότερο επιρρεπή στο να υποστούν αρνητικές ψυχικές επιπτώσεις εάν το ψυχικό τους υπόβαθρο είναι για διάφορους λόγους ευάλωτο. Είναι επίσης άγνωστο ποιες θα είναι οι μακροχρόνιες επιπτώσεις σε όλα τα παιδιά που υποβάλλονται σε σκληρές βίας κατά τις πολύ ευαίσθητες περιόδους της διαμόρφωσης του ψυχικού τους κόσμου και χαρακτήρα.

Είναι σημαντικό οι παραγωγοί προγραμμάτων και ηλεκτρονικών παιχνιδιών, να είναι ευαισθητοποιημένοι για τον κίνδυνο ψυχικής κακοποίησης των παιδιών. Το πρόβλημα μπορεί να έχει προεκτάσεις που σήμερα δεν μπορούμε να υπολογίσουμε ή να προβλέψουμε. Χρειάζεται συνολική αντιμετώπιση από τους γονείς, την οικογένεια, το σχολείο, τους συντελεστές των μέσων μαζικής πληροφόρησης και

βιομηχανίας παραγωγής ηλεκτρονικών παιχνιδιών σε βίντεο, για υπολογιστές και το διαδίκτυο.

Επιθετικότητα/Εγκληματικότητα

Η τηλεόραση επηρεάζει σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε τη ζωή των παιδιών μας. Το περιεχόμενο των προγραμμάτων που παρακολουθούν και ο χρόνος που αφιερώνουν για την τηλεόραση έχουν αντίκτυπο στην ψυχική και σωματική τους υγεία. Ο τρόπος συμπεριφοράς τους, η σχολική τους απόδοση, οι κοινωνικές τους σχέσεις, επηρεάζονται και μπορούν να τροποποιηθούν από το τι βλέπουν στην τηλεόραση. Η τηλεόραση είναι δυνατόν ακόμη να έχει ισχυρή επίδραση στο τι θα φάνε, τι θα φορέσουν και τι παιχνίδια θα διαλέξουν τα παιδιά μας.

Ενώ οι γονείς ανησυχούν πολύ για το ποιος θα προσέχει τα παιδιά τους, σε τι σχολείο θα πάνε, ποιους φίλους θα έχουν, εντούτοις δεν δίνουν τη σημασία που θα έπρεπε για το πόσο χρόνο ξοδεύουν και τι βλέπουν τα παιδιά τους στην τηλεόραση.

Μια πρόσφατη έρευνα που δημοσιεύεται στο έγκυρο ιατρικό περιοδικό Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine από γιατρούς του πανεπιστημίου της Άγκυρας, κρούει τον κώδων του κινδύνου για τα προβλήματα που προκαλούνται στα παιδιά λόγω της τηλεόρασης. Για να διερευνήσουν τις επιδράσεις της τηλεόρασης σε παιδιά σχολικής ηλικίας, οι ερευνητές μελέτησαν τις περιπτώσεις 888 παιδιών. Συνέλλεξαν πληροφορίες από τους γονείς τους για το συνολικό χρόνο που σπαταλούσαν μπροστά από την τηλεόραση και ανέλυσαν τη συμπεριφορά των παιδιών με τη μέθοδο του CBCL (Child Behavior Checklist).

Τα ευρήματά τους είναι άκρως ενδιαφέροντα και διαφωτιστικά:

- Τα παιδιά που ξοδεύουν περισσότερο χρόνο κοιτάζοντας τηλεόραση, έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξουν επιθετικότητα ή εγκληματική συμπεριφορά και αυτό ανεξάρτητα από το περιεχόμενο των προγραμμάτων.
- Τα παιδιά παρακολουθούν τηλεόραση για 2,5 ώρες καθημερινά και ο χρόνος αυτός αυξάνεται κατά τα Σαββατοκύριακα.
- Τα παιδιά που έβλεπαν τηλεόραση για περισσότερες από 4 ώρες κάθε μέρα, είχαν περισσότερα στοιχεία επιθετικής και εγκληματικής συμπεριφοράς σε σύγκριση με παιδιά που κοίταζαν τηλεόραση για λιγότερο από 2 ώρες κάθε μέρα
- Βρέθηκε ότι τα αγόρια είναι πολύ πιο πιθανόν να κοιτάζουν τηλεόραση για περισσότερο από 2 ώρες κάθε μέρα.
- Η αύξηση της ηλικίας συνοδευόταν και με αύξηση του χρόνου παρακολούθησης της τηλεόρασης.
- Τα προβλήματα της συμπεριφοράς και η επιθετικότητα που παρατηρήθηκαν στα παιδιά αυτά, εξαρτιόταν κυρίως από το συνολικό χρόνο παρακολούθησης της τηλεόρασης και όχι από το περιεχόμενο των προγραμμάτων.

Συνοπτικά, η αύξηση του χρόνου παρακολούθησης της τηλεόρασης συσχετίζεται με κοινωνικά προβλήματα, επιθετική και εγκληματική συμπεριφορά. Τα στοιχεία αυτά κρούουν τον κώδων του κινδύνου για τους γονείς. Θα πρέπει να περιορίζουν το χρόνο που κοιτάζουν τηλεόραση τα παιδιά τους. Παράλληλα θα πρέπει να τα ενθαρρύνουν να λαμβάνουν μέρος σε άλλες δημιουργικές δραστηριότητες, να συναναστρέφονται και να παίζουν με συνομήλικους τους.

Τηλεόραση και παιδική συμπεριφορά

Η καθημερινή παρακολούθηση τηλεόρασης από παιδιά, για δύο ή τρεις ώρες την ημέρα, μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα συμπεριφοράς και φτωχές κοινωνικές δεξιότητες, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε παιδιά ηλικίας 2,5 έως 5,5 ετών, από ερευνητές της Σχολής Δημόσιας Υγείας John Hopkins Bloomberg.

Η ερευνητική ομάδα παρατήρησε ότι η επίδραση της παρακολούθησης τηλεόρασης στη συμπεριφορά ενός παιδιού και στις κοινωνικές του δεξιότητες ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία παρακολούθησης τηλεόρασης. Όπως φάνηκε, η παρακολούθηση τηλεόρασης για πολλές ώρες, αν με τον καιρό περιοριζόταν, δεν φάνηκε να σχετίζεται με τη συμπεριφορά ή με κοινωνικά προβλήματα.

Η αμερικανική Ακαδημία παιδιάτρων συνιστά, τα παιδιά κάτω από την ηλικία των 2 ετών να μην βλέπουν τηλεόραση, ενώ τα παιδιά 2 ετών και πάνω να μην ξεπερνούν τις 2 ώρες ημερησίως. Η έρευνα δημοσιεύεται στο περιοδικό 'Pediatrics'.

Για την έρευνα οι επιστήμονες ανέλυσαν στοιχεία 2.707 παιδιών. Γονείς ρωτήθηκαν για τις συνήθειες των παιδιών σχετικά με την παρακολούθηση τηλεόρασης και τη συμπεριφορά τους στην ηλικία των 2,5 και 5,5 ετών. Ποσοστό 16% των γονέων ανέφεραν ότι τα παιδιά τους παρακολουθούσαν δυο ή περισσότερες ώρες καθημερινά, στην ηλικία των 2,5 ετών, ενώ ποσοστό 15% ανέφεραν ότι τα παιδιά τους παρακολουθούσαν 2 ή περισσότερες ώρες στην ηλικία των 5,5 ετών. Ένας στους πέντε γονείς ανέφερε ότι τα παιδιά του έβλεπαν τηλεόραση δυο ή περισσότερες ώρες καθημερινά στην ηλικία των 2,5 και 5,5 ετών. Η έκθεση αυτή φάνηκε να σχετίζεται με προβλήματα συμπεριφοράς. Ωστόσο, η πρώιμη παρακολούθηση που στη συνέχεια περιορίστηκε δεν αποτέλεσε παράγοντα κινδύνου για προβλήματα συμπεριφοράς.

Η ταυτόχρονη παρακολούθηση φάνηκε να σχετίζεται με λιγότερες κοινωνικές δεξιότητες, ενώ η παράταση και η παρακολούθηση σε πολύ μικρή ηλικία επηρέαζε λιγότερο την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων.

Στην έρευνα φάνηκε ότι το να υπάρχει συσκευή τηλεόρασης στο παιδικό δωμάτιο στην ηλικία των 5,5 ετών σχετίζεται με προβλήματα συμπεριφοράς, φτωχές κοινωνικές δεξιότητες και άσχημο ύπνο. Ποσοστό 41% των παιδιών που έλαβαν μέρος στην έρευνα είχαν τηλεόραση στο δωμάτιό τους.

Η ερευνήτρια Cynthia Minkovitz, υπογραμμίζει ότι είναι καθοριστικής σημασίας οι γιατροί να τονίζουν τη σημασία που έχει η μείωση των ωρών παρακολούθησης τηλεόρασης σε μικρή ηλικία, στην ομάδα των παιδιών που αρχίζουν από πολύ νωρίς να τη χρησιμοποιούν.

Τηλεόραση και προβλήματα συγκέντρωσης

Ερευνητές έχουν διαπιστώσει ότι κάθε ώρα που τα παιδιά προσχολικής ηλικίας παρακολουθούν τηλεόραση την ημέρα, αυξάνονται οι πιθανότητες κατά 10% να αναπτύξουν προβλήματα ελλειμματικής προσοχής σε μεγαλύτερη ηλικία. Τα ευρήματα αυτά υποστηρίζουν προηγούμενη έρευνα που δείχνει ότι η τηλεόραση μπορεί να μειώσει τα διαστήματα προσοχής, καθώς και τις συστάσεις της 31 Αμερικάνικης Παιδιατρικής Εταιρείας σύμφωνα με τις οποίες τα παιδιά κάτω των 2 ετών δεν πρέπει να παρακολουθούν τηλεόραση γιατί πιθανό να επηρεάζεται η ανάπτυξη του εγκεφάλου και οι κοινωνικές, συναισθηματικές και γνωστικές

ικανότητες των παιδιών .

Η αλήθεια είναι ότι υπάρχουν πολλοί λόγοι για να μην βλέπουν τηλεόραση τα παιδιά, καθώς άλλες μελέτες έχουν δείξει ότι η συνήθεια αυτή σχετίζεται με την παχυσαρκία και την επιθετικότητα. Η μελέτη αυτή περιέλαβε συνολικά 1.345 παιδιά, εστιάζοντας σε δύο ομάδες : παιδιά ηλικίας 1 και 3 ετών. Οι ερευνητές δεν είχαν στοιχεία σχετικά με το αν τα παιδιά είχαν διαγνωστεί με διαταραχές ελλειμματικής προσοχής, αλλά ο αριθμός των παιδιών των οποίων οι γονείς θεωρούσαν ότι έχουν προβλήματα προσοχής (10%) είναι παρόμοιος με εκείνον του γενικού πληθυσμού. Τα προβλήματα που εντοπίζονταν ήταν η δυσκολία συγκέντρωσης, η νευρικότητα, η παρορμητικότητα και η σύγχυση. Περίπου 36% των παιδιών ενός έτους δεν παρακολουθούσε τηλεόραση, ενώ 37% παρακολουθούσε 1-2 ώρες την ημέρα και είχε 10-20% αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων συγκέντρωσης. Ποσοστό 14% παρακολουθούσε 3-4 ώρες την ημέρα και είχε 30-40% αυξημένο κίνδυνο, συγκριτικά με παιδιά που δεν παρακολουθούσαν τηλεόραση. Τα υπόλοιπα παρακολουθούσαν τηλεόραση τουλάχιστον 5 ώρες την ημέρα. Από τα παιδιά 3 ετών, μόνο 7% δεν παρακολουθούσε καθόλου τηλεόραση, 44% παρακολουθούσε 1-2 ώρες την ημέρα, 27% 3-4 ώρες την ημέρα ενώ ποσοστό σχεδόν 11% παρακολουθούσε 7 ώρες την ημέρα και άνω.

Οι ερευνητές δεν γνώριζαν τι είδους εκπομπές έβλεπαν τα παιδιά, αλλά οι ερευνητές λένε ότι αυτό δεν έχει σημασία. Αντίθετα, οι αλληπάλληλες εικόνες με μη ρεαλιστική ταχύτητα που χαρακτηρίζει τα περισσότερα προγράμματα της τηλεόρασης, μπορούν να επηρεάσουν τη φυσιολογική ανάπτυξη του εγκεφάλου. Ο εγκέφαλος του νεογέννητου αναπτύσσεται ταχύτατα κατά τη διάρκεια των πρώτων 3 ετών της ζωής. Η υπερδιέγερση κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσιμης περιόδου μπορεί να δημιουργήσει συνήθειες στο μυαλό που αποδεικνύονται πολύ βλαβερές. Αν αυτή η θεωρία αποδειχθεί αληθής, οι μεταβολές στον εγκέφαλο μπορεί να είναι μόνιμες, αλλά τα παιδιά με ελλειμματική προσοχή μπορούν να μάθουν να την αντισταθμίζουν.

Οι ερευνητές εξέτασαν παράγοντες εκτός της τηλεόρασης που μπορεί να κατέστησαν τα παιδιά επιρρεπή σε προβλήματα προσοχής, μεταξύ των οποίων το οικογενειακό τους περιβάλλον και η νοητική κατάσταση των μητέρων. Τίθεται ωστόσο, το ερώτημα αν τα τηλεοπτικά εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά έχουν τα ίδια αποτελέσματα και αν υπάρχουν άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιπτώσεις της πρώιμης παρακολούθησης τηλεόρασης στα παιδιά, όπως π.χ. η παρακολούθηση μαζί με τους γονείς.

Τηλεόραση και ύπνος

Η τηλεόραση έχει συσχετισθεί με πολλά προβλήματα που παρουσιάζονται στα παιδιά. Ο συνολικός χρόνος που σπαταλούν τα παιδιά μπροστά από την τηλεόραση έχει συσχετισθεί με διαφόρων ειδών μαθησιακές ανεπάρκειες, μείωση της σωματικής εξάσκησης, παχυσαρκία και μείωση των διανοητικών τους ικανοτήτων. Το είδος των προγραμμάτων που βλέπουν τα παιδιά παίζει επίσης πολύ μεγάλο ρόλο στο ψυχικό τους κόσμο και στην ανάπτυξη τους.

Προγράμματα με βίαιες σκηνές για παράδειγμα, μπορούν να κάνουν τα παιδιά να είναι λιγότερο ευαίσθητα στον ανθρώπινο πόνο. Τα κάνει να συγκινούνται λιγότερο όταν βλέπουν άλλους να υποφέρουν. Τα κάνει να νιώθουν περισσότερο φόβο από τον κόσμο γενικά. Είναι ακόμη δυνατόν να τα οδηγεί σε μια περισσότερο βίαιη συμπεριφορά.

Η επίδραση της τηλεόρασης στον ύπνο των παιδιών αποδεικνύεται ότι είναι πολύ σημαντική. Τα προβλήματα του ύπνου και η αιτιολογία τους δεν είναι πάντοτε εύκολο να αναγνωρισθούν. Η διάρκεια και η ποιότητα του ύπνου πρέπει να είναι ικανοποιητικές για τα παιδιά σε όλες τις ηλικίες. Η ανεπάρκεια και η στέρηση του ύπνου στα παιδιά και στους έφηβους οδηγεί σε οικογενειακά και κοινωνικά προβλήματα, μειώνει τη σχολική και ακαδημαϊκή απόδοση. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι, όταν οι γονείς προσέχουν και ελέγχουν τις ώρες και τα προγράμματα που παρακολουθούν τα παιδιά τους στην τηλεόραση, ο ύπνος των παιδιών τους γίνεται καλύτερος. Τα προβλήματα σε σχέση με τον ύπνο είναι διαφορετικά ανάλογα με την ηλικία των παιδιών.

Παιδιά ηλικίας από 1 έως 3 ετών

Τα παιδιά στην ηλικία αυτή χρειάζονται κατά μέσο όρο 10 έως 12 ώρες ύπνου κάθε νύχτα. Επιπρόσθετα δεν θέλουν να αποχωρίζονται από τους γονείς τους.

Με την ανάπτυξη του αισθήματος της ανεξαρτησίας τους, δεν θέλουν να πηγαίνουν στο κρεβάτι τους και θέλουν να μένουν μπροστά από την τηλεόραση μαζί με τους γονείς τους ή τα μεγαλύτερα αδέρφια τους. Κατά τη διάρκεια της ημέρας μπορεί να μη θέλουν να κοιμηθούν για να βλέπουν παιδικά προγράμματα. Στην ηλικία αυτή τα παιδιά είναι ευάλωτα σε αισθήματα αγωνίας. Αποκτούν νέες δεξιότητες, μαθαίνουν να περπατούν, να μιλούν, να τρώνε και να ντύνονται μόνα τους.

Η άρνησή τους να πάνε στο κρεβάτι, οι φωνές πριν από το ύπνο, τα ξυπνήματα με κλάματα μέσα στη νύχτα είναι σημάδια της αγωνίας και των φόβων που μπορούν να διακατέχουν το παιδί. Η τηλεόραση επιδεινώνει τα φαινόμενα αυτά. Το παιδί ακόμη και εάν έχει δει έντονα ή ταραχώδη προγράμματα κατά τη διάρκεια της ημέρας, διατηρεί τις σκηνές στη μνήμη του, οι οποίες μπορούν να διαταράσσουν τον ύπνο του.

Κάποτε οι γονείς όταν ένα παιδί κλαίει, το βάζουν μπροστά από την τηλεόραση για να αποκοιμηθεί. Το γεγονός αυτό μπορεί να διαιωνίζει και να επιδεινώνει το πρόβλημα. Τα παιδιά που συνηθίζουν να αποκοιμούνται με τους ήχους και τις εικόνες της τηλεόρασης, δεν μαθαίνουν να κοιμούνται μόνα τους.

Τα παιδιά ηλικίας από 3 έως 5 ετών

Στις ηλικίες αυτές τα συνηθισμένα πράγματα που γίνονται προτού να πάει στο κρεβάτι το παιδί έχουν ιδιαίτερη σημασία. Το μπάνιο, ένα ήσυχο παιχνίδι ή το διάβασμα μιας ιστορίας προσφέρουν την απαραίτητη ηρεμία και ασφάλεια που χρειάζεται το παιδί για να αποκοιμηθεί. Παράλληλα οι συνήθειες αυτές προσφέρουν την ευκαιρία για να περάσουν κάποιο πολύτιμο χρόνο μαζί, όλα τα μέλη της οικογένειας. Εάν όμως ο χρόνος αυτός αφιερώνεται για την τηλεόραση, η άμεση επαφή και επικοινωνία με τους γονείς και τα αδέρφια υποβαθμίζεται.

Τα παιδιά στην ηλικία αυτή έχουν τάση να παρουσιάζουν περισσότερους εφιάλτες. Οι εφιάλτες συμβαίνουν όταν τα παιδιά βρίσκονται στα βαθιά στάδια του ύπνου. Η ακριβής αιτία που προκαλεί τους εφιάλτες δεν είναι γνωστή. Σε αρκετές περιπτώσεις το περιεχόμενο ενός εφιάλτη έχει σχέση με προγράμματα που είδε το παιδί στην τηλεόραση. Εάν το άσχημο όνειρο ή ο εφιάλτης είναι πολύ έντονοι, το παιδί πιθανόν

να μη μπορεί να αποκοιμηθεί.

Τα παιδιά ηλικίας από 6 έως 12 ετών

Στην ηλικία αυτή τα παιδιά αποκοιμούνται εύκολα. Το κυριότερο πρόβλημα είναι η ώρα κατά την οποία τα παιδιά θα πάνε στο κρεβάτι για ύπνο. Πολύ συχνά ζητούν να κοιμηθούν αργότερα για να μπορούν να παρακολουθούν τηλεόραση.

Στις περιπτώσεις που αντιλαμβάνονται ότι τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας βλέπουν, παρακολουθούν τηλεόραση μαζί, ένα παιδί της ηλικίας αυτής μπορεί να αρνείται να πάει στο κρεβάτι για να κερδίσει περισσότερο χρόνο μαζί με τους γονείς του ή ακόμη για να κερδίσει την προσοχή τους. Αρκετά συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις, οι γονείς λόγω της κούρασης που έχουν μετά από μια ημέρα εργασίας, υποκύπτουν. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα παιδιά δεν κοιμούνται ικανοποιητικά και συνήθως αποκοιμούνται μπροστά από την τηλεόραση.

Η στέρηση ύπνου στα παιδιά της ηλικίας του δημοτικού σχολείου τα κάνει να είναι ευερέθιστα, και μειώνει την ικανότητά τους να συγκεντρώνονται στο σχολείο. Δεν είναι σπάνιο σε τέτοιες περιπτώσεις τα παιδιά να είναι κουρασμένα και να νυστάζουν στο σχολείο. Επιπρόσθετα γίνονται επιθετικά, αντιδραστικά, είναι αφηρημένα και απογοητεύονται εύκολα.

Ορισμένες έρευνες έδειξαν ότι πιθανόν να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ μιας σημαντικής στέρησης του ύπνου και των μαθησιακών δυσκολιών που χαρακτηρίζουν ένα ποσοστό των παιδιών.

Το παιδί για να μπορέσει να μάθει και να αφομοιώσει τα νέα πράγματα που πρέπει καθημερινά, χρειάζεται ύπνο επαρκή σε χρόνο και ποιότητα. Οι επιστήμονες σήμερα ερευνούν κατά πόσο διαταραχές του ύπνου που δεν έχουν διαγνωσθεί και αντιμετωπισθεί, πιθανόν να είναι υπεύθυνες για το σύνδρομο διαταραχής ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητας.

Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία

Στην εφηβική ηλικία, ένα από τα ζητήματα που προκύπτουν συχνά είναι η απαίτηση του έφηβου να έχει τηλεόραση δική του στο υπνοδωμάτιό του. Το να έχει ο έφηβος τηλεόραση μόνος του στο δικό του δωμάτιο, δεν είναι καλή ιδέα. Η παρακολούθηση της τηλεόρασης, επηρεάζει αρνητικά την κατ' οίκου εργασία, το διάβασμα και τα χόμπι του παιδιού. Παράλληλα όταν υπάρχει τηλεόραση στο δωμάτιο του, απομονώνει τον έφηβο από την υπόλοιπη οικογένεια και αναπόφευκτα κλέβει τον ύπνο του παιδιού.

Οι νυκτερινές ταινίες και τα ζωντανά προγράμματα συνήθως προσφέρουν πολύ λίγα στη μόρφωση ή στην ευημερία κάποιου ατόμου. Όμως απορροφούν την προσοχή των εφήβων, με αποτέλεσμα να μένουν ξύπνιοι μέχρι που να αποκοιμηθούν μπροστά από την τηλεόραση. Σε πολλούς έφηβους το να κοιτάζουν τηλεόραση αργά το βράδυ, γίνεται πλέον μια καθιερωμένη συνήθεια. Οι βιολογικοί ρυθμοί τους σε τέτοιες περιπτώσεις, αλλάζουν για να προσαρμοστούν στις συνήθειες της παρακολούθησης της τηλεόρασης.

Το αποτέλεσμα είναι ότι μένουν ξύπνιοι ως αργά και το πρωί έχουν δυσκολίες για να

ξυπνήσουν να πάνε στο σχολείο. Επειδή νιώθουν ότι έχουν έλλειψη ύπνου, είναι ληθαργικοί και νυστάζουν με τάση να θέλουν να κοιμηθούν πάνω στα θρανία τους και να είναι αφηρημένοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων τους. Ο ρυθμός των 38 εφήβων που επηρεάζονται από τέτοιες καταστάσεις στην ουσία αλλάζει: Όταν οι συμμαθητές τους κοιμούνται αυτοί κοιτάζουν τηλεόραση και όταν οι άλλοι μαθαίνουν αυτοί κοιμούνται.

Επιπρόσθετα πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι τα παιδιά που έχουν τηλεόραση στο δωμάτιό τους διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να γίνουν παχύσαρκα. Η πιο πάνω ανάλυση των προβλημάτων που μπορεί να προκαλέσει η τηλεόραση σε παιδιά και έφηβους διαφόρων ηλικιών πρέπει να προβληματίσει σοβαρά τους γονείς.

Χρειάζεται μια προσεγμένη και μελετημένη προσέγγιση στο θέμα. Πρέπει να περιοριστεί ο χρόνος παρακολούθησης της τηλεόρασης στο σπίτι. Είναι σημαντικό οι γονείς να παρακολουθούν μαζί με τα παιδιά τους τα προγράμματα της τηλεόρασης, κάθε φορά που αυτό είναι δυνατό. Πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να προστατεύουν τα παιδιά τους από βίαιες, τρομακτικές ή έντονες σκηνές που μπορεί να προβάλλονται στην τηλεόραση ή σε παιχνίδια βίντεο και οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε εφιάλτες.

Ανεξάρτητα από την ηλικία του παιδιού, την ώρα κατά την οποία θα πρέπει να πάνε στο κρεβάτι, θα πρέπει να είναι ήσυχοι και ήρεμοι. Είναι επίσης καλό να ενθαρρύνονται να διαβάζουν ένα βιβλίο πριν να κοιμηθούν παρά να απορροφούνται από την τηλεόραση ή τα παιχνίδια βίντεο.

Οι γονείς πρέπει να εκμεταλλεύονται εκείνες τις στιγμές για να βρίσκονται με τα παιδιά τους, για να μιλήσουν για το πώς πέρασαν την ημέρα τους και για τα προβλήματα που πιθανόν να έχουν.

Ερωτηματολόγιο/Συνέντευξη/Έρευνα

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η παρουσίαση αυτή, ή και αλλιώς ένα δείγμα έρευνας, γίνεται για να αποδείξει την αρνητική επίδραση της τηλεόρασης στη ψυχοδιαφορική ανάπτυξη του παιδιού. Αυτό αποτελεί το ερευνητικό πλαίσιο. Ως προς τη μεθοδολογία θα χρησιμοποιηθούν ποσοτικές μέθοδοι, το ερωτηματολόγιο με το συνδυασμό κλειστών και ανοιχτών ερωτήσεων και η δομημένη συνέντευξη. Το ερωτηματολόγιο θα δοθεί σε παιδαγωγούς παιδιών προσχολικής ηλικίας πέντε χρονών, εκπαιδευτικούς παιδιών ηλικίας έξι χρονών και στους γονείς των παιδιών αυτών. Η δομημένη συνέντευξη θα πραγματοποιηθεί στους γονείς των παιδιών.

Ο λόγος για τον οποίο χρησιμοποιήθηκαν οι συγκεκριμένες ποσοτικές μέθοδοι είναι γιατί επικεντρώνονται σε αριθμητικά δεδομένα και σε στατικές συγκρίσεις, στη μέτρηση των θεωρητικών εννοιών μέσω εργαλείων (ερωτηματολόγιο). Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκε για να συγκεντρωθούν γρήγορα απαντήσεις πάνω στο θέμα της αρνητικής επίδρασης της τηλεόρασης στη προσωπικότητα των παιδιών και να επεξεργαστούν έπειτα στατιστικά. Το είδος των ερωτήσεων που υποβάλλονται σε παιδαγωγούς και γονείς είναι δεδομένης απάντησης και ειδικότερα πολλαπλής και εναλλακτικής απάντησης. Είναι κατανόητες ερωτήσεις που μπορούν εύκολα να απαντηθούν από παιδαγωγούς και γονείς, χωρίς να τους φέρνουν σε δύσκολη θέση. Επιπλέον, είναι εύστοχες καθώς επικεντρώνεται σ' ένα σύγχρονο και καίριο φαινόμενο της σημερινής πραγματικότητας. Ας επισημανθεί ότι οι εναλλακτικές απαντήσεις έχουν άμεση σχέση με τις αντιδράσεις και τα συναισθήματα των παιδιών. Επιπρόσθετα να αναφερθεί πως θα διατηρηθεί η ανωνυμία των προσώπων.

Οι δύο πρώτες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αφορούν το φύλο και την ηλικία του παιδιού. Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν ποιά χρονική στιγμή της ημέρας τα παιδιά παρακολουθούν

τηλεόραση, πόσες ώρες αφιερώνουν στην τηλεθέαση, τι είδους προγράμματα βλέπουν και ποιές είναι οι αντιδράσεις τους πριν κατά τη διάρκεια και μετά τη παρακολούθηση τηλεοπτικών εκπομπών. Η σειρά των ερωτήσεων είναι διαδοχική.

Αναμφισβήτητη η κατασκευή και η χρήση του ερωτηματολογίου είναι συγκριτικά εύκολη. Επίσης το ερωτηματολόγιο είναι συγκριτικό οικονομικός τρόπος, ιδιαίτερα όταν επιζητά κανείς τη συγκέντρωση απαντήσεων από πολλά υποκείμενα ταυτόχρονα. Είναι το ίδιο όργανο για όλα τα υποκείμενα, είναι γραπτό και σχετικά εύκολο για το υποκείμενο ν' απαντήσει. Η επεξεργασία των δεδομένων είναι εύκολη και μπορούν να συγκεντρωθούν δεδομένα από μακρινές αποστάσεις. Ωστόσο όταν οι ερωτήσεις δεν είναι καλά διατυπωμένες υπάρχει κίνδυνος αοριστίας και παρερμηνείας στις απαντήσεις. Ιδιαίτερα μεγάλος κίνδυνος υπάρχει όταν οι ερωτήσεις είναι ανοιχτές. Επιπλέον, είναι πιθανόν το ποσοστό επιστροφής να είναι ανεπαρκές.

Όσον αφορά τη δομημένη συνεντευξή θα πραγματοποιηθεί στους γονείς των παιδιών. Η πορεία, το περιεχόμενο και η διαδικασία της συνεντευξής έχουν προκαθοριστεί. Αρχικά, θα γίνει προετοιμασία και σχεδιασμός της συνεντευξής. Σημαντικό στοιχείο της επιτυχίας της αποτελεί η επικοινωνία με τον ερωτώμενο γονέα. Για αυτό καλό είναι να δοθεί καλή εντύπωση στο γονέα ώστε να καλιεργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης. Ακόμη κατά την αρχική επικοινωνία συζητείται και το ζήτημα της ανωνυμίας και δίνονται εγγυήσεις για το πως θα χρησιμοποιηθούν οι πληροφορίες που θα μας δώσει ο γονέας. Κατά τη διάρκεια της συνεντευξής πρέπει να παρακολουθούμε τις αντιδράσεις και τα λεγόμενα του γονέα και να αντιδρούμε σε αυτά ώστε να τον ωθούμε να αποκαλύψει περισσότερες πληροφορίες, χωρίς να χάσει τον ειρμό των σκέψεων του ή να ξεφύγει από το θέμα. Αν η συνεντευξή δείχνει να μην προχωράει χρειάζεται να δοθεί μια ανάσα χρόνου, για να αρχίσει πάλι να κυλά ομαλά. Είναι δικό μας μέλημα να διευκολύνουμε τη συζήτηση και τον ερωτώμενο γονέα.

Η συνέντευξη προς τους γονείς γίνεται με σκοπό για να αντλήσουμε πληροφορίες για το ποια εικόνα έχουν οι γονείς για τα παιδιά τους σχετικά με τη σχέση τους με τη τηλεόραση. Οι ερωτήσεις που θα γίνουν θα έχουν σχέση με το φύλλο και την ηλικία του παιδιού, με την ποιότητα των τηλεοπτικών προγραμμάτων που παρακαλουθεί το παιδί, τη χρονική διάρκεια της τηλεθέασης, τις αντιδράσεις των παιδιών πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από την παρακολούθηση της τηλεόρασης. Επίσης, οι γονείς θα αξιολογήσουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους και θα προτείνουν λύσεις και τρόπου βελτίωσης της ποιότητας των τηλεοπτικών εκπομπών. Καλό θα ήταν οι γονείς να πουν τη γνώμη τους για την τηλεόραση και πως το κράτος και η πολιτεία μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία της. Χωρίς αμφιβολία τα συμπεράσματα από τη συνέντευξη θα δώσουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Τα ποσοστά και τα αριθμητικά δεδομένα θα είναι πιο επαρκή.

Όσον αφορά τα πλεονεκτήματα της συνέντευξης, ως αναφερθούν ενδεικτικά η αμεσότητα της επικοινωνίας, η δυνατότητα διευκρινίσεων, επεξηγήσεων, η δυνατότητα ταυτόχρονης παρατήρησης των αντιδράσεων του υποκειμένου, η δυνατότητα παροχής συμπληρωματικών στοιχείων. Εξασφαλίζεται η αναγκαστική συμμετοχή, άρα δεν υπάρχει θέμα απώλειας ποσοστών. Ως προς τα μειονεκτήματα τις συνεντευξής ως σημειωθούν η δυσκολία προετοιμασίας και η υπερβολική απαίτηση σε χρόνο και προσπάθεια. Τα αποτελέσματα μπορεί να διαστρευλωθούν από παρανόηση ερωτήσεων και απαντήσεων. Επιπλέον, είναι δύσκολη η ποσοτική οργάνωση και η επεξεργασία των δεδομένων.

Ως προς την αξιοπιστία της έρευνας είναι απαραίτητο να τονιστεί πως η έρευνα μπορεί να επαναληφθεί και να χρησιμοποιηθεί από τα έντυπα μέσα, εφημερίδες και περιοδικά. Επομένως, τα αποτελέσματα της έρευνας είναι εφαρμόσιμα και σε άλλες περιστάσεις. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της έρευνας διασφαλίζεται με την σύμφωνη γνώμη και συγκατάθεση των συμμετοχόντων, με τη διατύπωση και γνωστοποίηση του σκοπού και τις υπόθεσεις της έρευνας και

την μή έκθεση της ταυτότητας και προσωπικών δεδομένων παιδαγωγών και γονέων (διασφάλιση ανωνυμίας).

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως η συγκεκριμένη έρευνα έχει την ενημερωμένη συγκατάθεση παιδαγωγών και γονέων, δεν παραβιάζει τα ευαίσθητα προσωπικά τους δεδομένα, δεν τους βλάπτει και δεν τους εξαπατά. Η ενημερωμένη συγκατάθεση σημαίνει πως τόσο οι παιδαγωγοί όσο και οι γονείς είναι ενημερωμένοι για την έρευνα που θα διεξαχθεί και συμφωνούν απόλυτα με αυτήν. Για να την αποκτήσω χρειάζεται να εξασφαλίσω την ανωνυμία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Με αυτόν τον τρόπο θα διασφαλιστεί η εμπιστευτικότητα της έρευνας μου. Επιπρόσθετα, καλό θα ήταν να υπάρχει και μια δική μου φόρμα γραπτής συγκατάθεσης. Ανακεφαλαιώνοντας, τα οφέλη της συγκεκριμένης έρευνας είναι πολλά. Καταρχάς, ενημερώνονται τόσο οι γονείς όσο και οι παιδαγωγοί για τον τεράστιο κίνδυνο που εγκυμονεί η τηλεόραση, σήμερα στον ψυχοπνευματικό κόσμο των παιδιών. Επιπλέον, αντιλαμβάνονται ότι μπροστά σε αυτή την τρομερή πραγματικότητα που έχει δημιουργήσει η τηλεόραση, ότι όλοι οι υπεύθυνοι παράγοντας για την ψυχική και σωματική υγεία των παιδιών και την διαπαιδαγώγηση του επιδεικνύουν μια εγκληματική αδιαφορία. Οι γονείς συνειδητοποιούν ότι τα μεγαλύτερα κυρίως ευθύνη την έχουν οι ίδιοι. Καθώς χάρη της δικής τους ψυχαγωγίας και αδιαφορίας επιτρέπουν στα παιδιά τους να παρακολουθούν ανεξέλεγκτα οποιοδήποτε πρόγραμμα της τηλεόρασης. Το πιο σημαντικό βέβαια είναι ότι μετά από αυτή την έρευνα οι γονείς ενδέχεται να εξετάσουν την συμπεριφορά των παιδιών τους και να ελέγχουν την ποιότητα και ποσότητα των τηλεοπτικών εκπομπών που παρακολουθούν.

Επίσης συνάγεται το συμπέρασμα ότι η τηλεόραση έχει εισβάλλει απειλητικά στη ζωή του ανθρώπου. Τόσο η θετική όσο και η αρνητική της πλευρά εξαρτώνται από την καλή ή κακή χρήση που θα της κάνει ο άνθρωπος. Επειδή, λοιπόν, η επίδραση που ασκεί στα παιδιά είναι μεγάλη και καθοριστική, οι γονείς πρέπει να σκεφτούν μέχρι πιο σημείο θα αφήσουν την τηλεόραση να «επέμβει» στην ανάπτυξη του παιδιού τους, να ελέγχουν πόσο και τι βλέπει, να προτρέπουν την ενασχόληση του με αθλητικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Επίσης, καλό θα ήταν οι γονείς να χρησιμοποιούν την τηλεόραση σαν εκπαιδευτικό, επιμορφωτικό εργαλείο που θα τους βοηθήσει να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1.Ερώτηση :

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ :

A. ΑΓΟΡΙ

B. ΚΟΡΙΤΣΙ

2.ΕΡΩΤΗΣΗ :

ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ :

A. 3

B. 4

Γ. 5

Δ. 6

3.ΕΡΩΤΗΣΗ

ΠΟΙΑ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΒΛΕΠΕΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ;

Α. ΤΟ ΠΡΩΙ

Β. ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Γ. ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Δ. ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Ε. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΩΡΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΟΥΜΕ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΝΑ ΒΛΕΠΕΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

4.ΕΡΩΤΗΣΗ

ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ;

Α. ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ, ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Β. ΚΙΝΟΥΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΣΚΗΝΕΣ ΒΙΑΣ Ή ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Γ. ΤΑΙΝΙΕΣ Ή ΣΕΙΡΕΣ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

Δ. ΣΑΠΟΥΝΟΠΕΡΕΣ

5. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΚΑΝΑΛΙ ;

Α. ΝΑΙ

Β. ΟΧΙ

Γ. ΔΕΝ ΞΕΡΩ

6. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΕΝΗΛΙΚΑ ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ;

Α. ΝΑΙ

Β. ΟΧΙ

Γ. ΑΜΑ ΤΥΧΗ

7. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΠΟΣΕΣ ΩΡΕΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ;

Α. 1-3

Β. 3-5

Γ. ΚΑΜΙΑ

8. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΚΟΠΕΥΕΙ ΝΑ ΑΝΟΙΞΕΙ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ :

Α. ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟ

Β. ΑΝΥΠΟΜΟΝΗΣΙΑ

Γ. ΘΥΜΟ

Δ. ΑΓΧΟΣ

9. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ Ή ΜΙΑΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ:

Α. ΑΦΟΣΙΩΝΕΤΑΙ

Β. ΣΥΝΔΥΑΖΕΙ ΤΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΜΕ ΤΟ ΓΕΥΜΑ ΤΟΥ

Γ. ΣΥΝΔΥΑΖΕΙ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ

10. ΕΡΩΤΗΣΗ

ΕΠΕΙΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΠΟΙΟΥ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΒΙΑΙΕΣ ΣΚΗΝΕΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΕΜΦΑΝΙΖΕΙ :

Α. ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Β. ΛΕΚΤΙΚΗ ΒΙΑ

Γ. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ

Δ. ΔΕΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ

Προσωπικός επαγγελματικός προσανατολισμός

Πως πρέπει εγώ και άλλοι εκπαιδευτικοί να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της τηλεόρασης?

Μάθετε στα παιδιά ότι εκτός από τη βία, υπάρχουν άλλοι τρόποι να λύνουν τις διαφορές τους.

- Ενθαρρύνετε τα να παίζουν με άλλα παιδιά αντί να παρακολουθούν τηλεόραση.
- Διδάξτε τους την αγάπη στη φύση. Πάρτε τα μαζί σας στη θάλασσα, στο βουνό, διδάξτε τους να ξεχωρίζουν τα δέντρα, τα φυτά και τα λουλούδια.
- Ενθαρρύνεται τα παιδιά να χρησιμοποιούν τα χέρια τους και το σώμα τους, να κάνουν κατασκευές, να χορεύουν και να παίζουν μουσική.
- Επαινέστε τα για τις επιδόσεις τους στις κατασκευές, το χορό, τη μουσική, τη ζωοφιλία, την αναγνώριση ενός φυτού, το κολύμπι κλπ, και όχι για οτιδήποτε σχετικό με τη τηλεόραση.
- Βοηθήστε τα παιδιά να ξεχωρίσουν την πραγματικότητα από τη φαντασία.
- Διδάξτε τα ότι στην πραγματική ζωή η βία έχει άσχημες συνέπειες.
- Διδάξτε τα πως η τηλεόραση δεν λέει πάντα (σχεδόν ποτέ) την αλήθεια.
- Διδάξτε τα πως η τηλεόραση δεν αποτελεί εκπαιδευτικό μέσο και δεν μπορεί

να αντικαθιστά το σχολείο και το διάβασμα.

- Απομυθοποιήστε τους κοινωνικούς φόβους που έχουν προκληθεί από τη τηλεόραση. Εξηγήστε τους ότι ο κόσμος δεν είναι εχθρικός και δεν απειλούνται από το καθετί γύρω τους.
- Απομυθοποιήστε τους μεταφυσικούς φόβους που έχουν προκληθεί από τη τηλεόραση. Εξηγήστε τους ότι οι δαίμονες, τα φαντάσματα, τα πνεύματα και καθετί υπερφυσικό είναι "ψεύτικα" και δεν αποτελούν κινδύνους.

Συμβουλές σε γονείς

Περιορίστε τις ώρες που τα παιδιά παρακολουθούν τηλεόραση σε μια ή το πολύ δυο ημερησίως.

- Μην επιτρέψετε την τοποθέτηση τηλεόρασης στο δωμάτιο των παιδιών.
- Ελέγξτε τα προγράμματα που παρακολουθούν τα παιδιά και αποθαρρύνετε τα από τη παρακολούθηση βίαιων και ακατάλληλων προγραμμάτων.
- Παρακολουθήστε με ιδιαίτερη προσοχή τις παιδικές εκπομπές και τα μουσικά βίντεο καθώς τα περισσότερα περιλαμβάνουν ακατάλληλα και βίαια θέματα.
- Παρακολουθείτε τηλεόραση μαζί με τα παιδιά και συζητάτε τις σκηνές βίας εξηγώντας τους τη πραγματικότητα.
- Δώστε στα παιδιά να καταλάβουν ότι η βία στην πραγματική ζωή έχει σαν αποτέλεσμα το πόνο, τους τραυματισμούς και το θάνατο, ότι η βία φέρνει δυστυχία, δημιουργεί και δεν λύνει τα προβλήματα, και τέλος ότι οδηγεί στη τιμωρία και τη φυλακή. Εξηγήστε τους ότι οι ηθοποιοί δεν παθαίνουν τίποτα.
- Βοηθήστε τα να απομυθοποιήσουν τους τηλεοπτικούς ήρωες. Διδάξτε τα τους πραγματικούς ήρωες.
- Εξηγήστε τους το ρόλο των διαφημίσεων.
- Ρωτάτε τα παιδιά πως αισθάνονται ύστερα από τη παρακολούθηση τηλεοπτικών προγραμμάτων και αν διαπιστώσετε κακές επιρροές προσπαθήστε να τις διορθώσετε με συζήτηση και απομυθοποίηση.
- Προσπαθήστε να έχετε όσο γίνεται λιγότερες ώρες ανοιχτή τη τηλεόραση στο σπίτι.
- Διαβάξτε στα παιδιά βιβλία, ιδιαίτερα εκείνα που δεν περιέχουν εικόνες ώστε να βοηθήτε τη διαδικασία σχηματισμού εντυπώσεων με τη νοητική διαδικασία.
- Ενθαρρύνετε τα στη ζωοφιλία. Επιτρέψτε τους να έχουν ένα ζώο αν αυτό είναι μέσα στις δυνατότητές σας.
- Μην τους αγοράζετε ποτέ παιχνίδια που διαφημίζονται στη τηλεόραση, ιδιαίτερα τα πολεμικά και εκείνα που έχουν σχέση με τη βία.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑΤΙ

Ως νηπιαγωγός θέλω να αποδείξω και πρακτικά κατα πόσο η τηλεόραση τη σήμερον ημέρα

εισβάλλει στη ζωή του παιδιού.

Δύο φορές τη βδομάδα θα πηγαίνω σ' ένα κοντινό Νηπιαγωγείο της Αττικής. Αφού πάρω ειδική άδεια από τη διευθύντρια και γονείς, για τη μικρή μου έρευνα θα συλλέξω μια ομάδα 10 παιδιών ηλικίας 4-5 (γιατί είναι εξοικειωμένα με την ιδέα της τηλεόρασης σ' αυτή την ηλικία) και θα δώσω στο καθένα ξεχωριστά ένα ψευδώνυμο. Στόχος μου είναι να παρατηρήσω τις αντιδράσεις τους και κατα πόσο επηρεάζονται από αυτή.

Αρχικά θα τους βάλω σε μια αίθουσα και θα προτείνω να παίζουμε κάποιο ομαδικό παιχνίδι, άλλη μέρα δημιουργικό, δραστηριότητα, ζωγραφική κλπ. Θα παρατηρήσω με τι ενθουσιασμό ή μη παίζουν ή δημιουργούν. Έπειτα θα δούμε παιδικό εργάκι με ήρωες. Με το που ξεκινήσει, και λίγο πιο πριν, για να προσέξω κατα πόσο ενθουσιάζονται με την ιδέα της τηλεόρασης θα κάνω συστηματική παρατήρηση (με τη χρήση πίνακα). Κατα τη διάρκεια του έργου και μετά θα προσέξω ποιά παιδιά ταυτίστηκαν με τον ήρωα, ποιά παιδιά επηρεάστηκαν, ποιά αντέδρασαν, ποιά στενοχωρήθηκαν, ποια παρακολούθουσαν το έργο και ποιά όχι. (δειγματικός πίνακας)

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ
ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ
ΣΤΕΝΑΧΩΡΙΑ
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ
ΠΡΟΤΥΠΟ
ΠΑΙΔΙ Α

ΠΑΙΔΙ Β

ΠΑΙΔΙ Γ

ΠΑΙΔΙ Δ

Επίλογος

Είναι γεγονός ότι η τηλεόραση ανήκει στα σημαντικότερα τεχνολογικά επιτεύγματα του αιώνα μας. Η ραγδαία εξέλιξη της και η εφαρμογή αυτής στο χώρο της εκπαίδευσης άνοιξε για την τελευταία, καινούριους δρόμους και πλατιούς ορίζοντες. Η εκπαιδευτική τους δυνατότητα βρίσκει εφαρμογή και στην προσχολική αγωγή. Η σωστή και κατάλληλη χρησιμοποίηση της τηλεόρασης την καθιστά αποτελεσματικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού.

Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι η σωστή χρήση της τηλεόρασης καθορίζεται από το συστηματικό ποσοτικό και ποιοτικό έλεγχο των τηλεοπτικών εκπομπών και προγραμμάτων από τους γονείς και τους παιδαγωγούς. Αυτοί σχολιάζοντας με τα παιδιά τα προγράμματα της τηλεόρασης, μπορούν να αυξήσουν τα οφέλη και να μειώσουν τις αρνητικές επιδράσεις της. Με τον ίδιο τρόπο μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη εμπέδωση των γνώσεων που προσφέρουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Όταν οι γονείς και οι παιδαγωγοί παρακολουθούν τηλεόραση μαζί με τα παιδιά και κάνουν κριτική συζήτηση μαζί τους κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος ενός τηλεοπτικού προγράμματος, λειτουργούν ως ρυθμιστές και συντονιστές της τηλεοπτικής διαδικασίας, βοηθώντας έτσι τα παιδιά να αποκτήσουν σωστή τηλεοπτική συμπεριφορά.

Κλείνοντας συμπεραίνουμε ότι βρισκόμαστε σε μια εποχή όπου η τηλεόραση έχει εισβάλλει στη ζωή μας και ασφαλώς και στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δημητρίου Λ. –Χατζηγεοφύτου, Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
Παπαθανασόπουλος Σ., Η τηλεόραση στον 21ο αιώνα, εκδ. Καστανιώτη, 2005
Ζημανίτης Κ., Βια παιδί και τηλεόραση, εκδ. Ιερά Βέβηλα, 2009
FELDMAN S.R Εξελικτική ψυχολογία, δια βίου ανάπτυξη, gutnberg (τόμος 1ος, επιστημονική

επιμέλεια, Μπεζεβέγκης Η.)
www.medlook.gr
www.e-child.gr
www.tovima.gr
www.library.panteion.gr